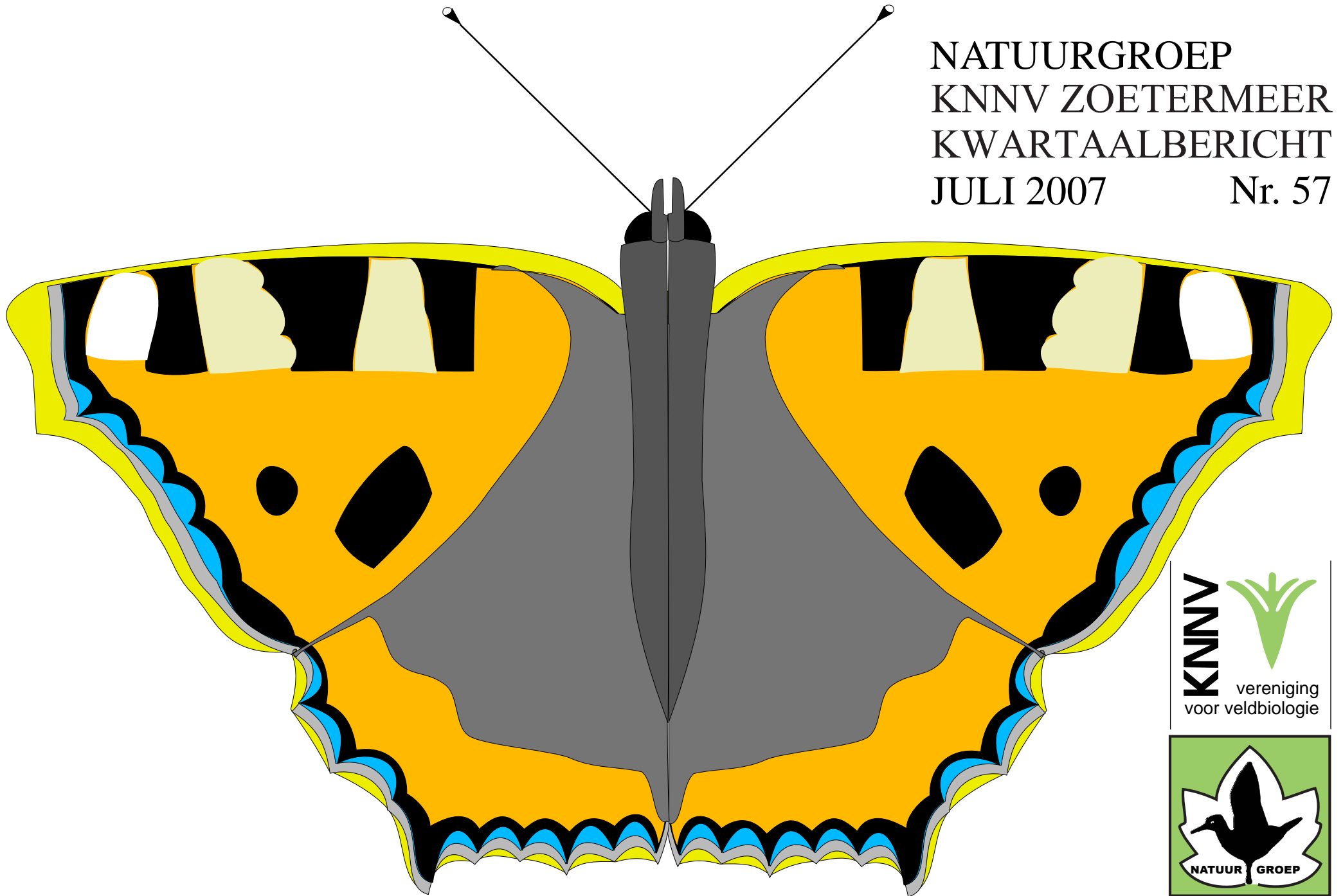

NATUURGROEP
KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 2007 Nr. 57

NATUURGROEP KNNV ZOETERMEER

KWARTAALBERICHT Nr.57

juli 2007

INHOUD

1. IN MEMORIAM ANTON VAN DEN BERG	3
2. VAN DE REDACTIE	3
3. HERHAALDE OPROEP	4
BERICHTEN UIT DE WERKGROEPEN.....	4
4. ALS VANOUDS	4
5. PLANTENWERKGROEP ACTIEF IN DE SEGHWARTSE HOUT	5
6. HET WESTERPARK OP EEN MOOIE AVOND IN MEI.....	6
7. HEMELVAARTSAVOND AAN DE ZOETERMEERSE PLAS.....	7
8. FIETSTOCHT OP 31 MEI LANGS TWEE GERIEFHOUTBOSJES	8
9. PLANTENWEEKEND 2007 OP 8-10 JUNI IN ZUID-OOST GRONINGEN.....	10
10. OPROEP	15
GEZIEN IN ZOETERMEER	16
11. UIT HET VOGELDAGBOEK VAN ADRI DE GROOT	16
12. KAUWEN.....	19
13. VLINDEROBSERVATIES IN HET WESTERPARK OP 2 MEI.....	20
14. NATUUROBSERVATIES UIT MEERZICHT, VERVOLG	20
15. BOOMVALKEN, VUURJUFFER EN GROTE BONTE SPECHT OP 20 MEI	21
16. OEVERZWALUWEN OP VERSCHILLENDE LOCATIES IN OOSTERHEEM	22
BUITEN DE VERENIGING	22
17. "SO WARM, DAT DIE CRAAIE GAAP"	22
18. KNNV-LIBELLENJAAR	23
19. LIBELLEN BIGDAY ZATERDAG 16 JUNI 2007	23
20. OPROEP	24
21. MEER VOGELS IN DE STAD, MEER KLEUR AAN ONS BESTAAN	25

22.	IMPRESSIE VERTEGENWOORDIGENDE VERGADERING KNNV	25
23.	LINNAEUS 300	26
24.	TELMEE	27
25.	LANDSCAPE ECOLOGY IN THE DUTCH CONTEXT	28
26.	NOORDNATUURNIEUWS, ZOMER 2007	29
27.	NATUUR- EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER	30
28.	NAMEN	33
29.	IK WIL OOK LID WORDEN	33
30.	INDEX	33

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis. Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig.

Informatie: Evelien van den Berg, tel:

079-3213445 (18:00-19:30)

1. In memoriam Anton van den Berg

Annet de Jong namens het bestuur van de KNNV afd. Zoetermeer

Vrijdagmorgen 8 juni kregen wij het trieste bericht dat Anton van den Berg de avond ervoor, totaal onverwachts, was overleden.

Normaal gesproken worden plantenwerkgroepleden niet als eersten op de hoogte gebracht van het overlijden van één van haar leden. Deze vrijdag echter ging ons jaarlijks plantenweekend van start en Evelien en Anton zouden al in de middag aankomen op ons logeeraadres in Zuid-oost Groningen. Om die reden werden de overige leden van de plantenwerkgroep die ochtend snel geïnformeerd.

Door Evelien's enthousiasme is Anton een jaar of twee geleden bij de plantenwerkgroep gekomen. Ook Anton werd een trouwe, actieve deelnemer aan de tweewekelijkse donderdagavond inventarisaties. Altijd gewapend met plastic tasje om de planten, die toch al geplukt waren, mee naar huis te nemen, zodat ze later nog eens gerepeteerd konden worden. En als Evelien eens een keer verstek liet gaan, was Anton extra op zijn quivive. Van Evelien moest hij alles wat we gezien hadden laten zien. En dat deed hij met volle overgave. Het was bewonderenswaardig hoe snel Anton de meest voorkomende planten wist te benoemen. Vorig jaar ging Anton voor het eerst mee op plantenweekend. Altijd goed gemutst zette hij ons met zijn droge humor telkens weer op het verkeerde been en hield hij ons daardoor bij de les. Zijn kwajongensachtige aard kwam regelmatig naar boven, we herinneren ons de keer dat hij dwars door een stukje levend hoogveen de weg wilde afsnijden. In Anton is de plantenwerkgroep een positief, actief lid kwijtgeraakt

Onze gedachten gaan uit naar Evelien en de twee zonen Victor en Johan.

2. Van de redactie

Dat stedelingen een grote behoefte hebben aan en daardoor veel over hebben voor een groene leefomgeving mag bekend worden verondersteld. Deze behoefte is verklaarbaar daar is aangetoond dat ze daar gezonder en gelukkiger van worden. Maar of het uitmaakt hoe soortenrijk dat groen is was tot nu toe niet bekend. Zeer recent echter hebben Britse onderzoekers proberen aan te tonen dat de heilzame werking die van groen uit gaat groter is naarmate dat een grotere soortenrijkdom vertoont. In een stad selecteerden de onderzoekers een vijftiental groene zones en ondervroegen ter plekke 312 bezoekers over de gevoelens die de betreffende zone bij hen opriep. Het doel was om erachter te komen in hoeverre zij zich beter gingen voelen door het groen om hen heen. Ook werd de bezoekers gevraagd een inschatting te maken van het aantal soorten planten, vlinders en vogels in de zone. Zelf deden de onderzoekers nauwkeurige tellingen om te kunnen inschatten of de bezoekers het bij het rechte eind hadden.

De conclusie van het onderzoek was dat de bezoekers aardig goed op de hoogte bleken te zijn hoe het er met de soortenrijkdom voor stond, tenminste als het om planten en vogels ging. Met vlinders hadden ze meer moeite, waarschijnlijk omdat die veel minder opvallen. Wat hun geestelijk welbevinden betreft bleek dat hoe meer soorten planten en vogels er waren, hoe meer positieve effecten ze zeiden te ondervinden. Of ze er uiteindelijk ook gezonder en gelukkiger door werden hebben de onderzoekers niet getest. Uiteraard valt er best wat af te dingen op de resultaten van dit onderzoek. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat soortenrijke gebieden meer gelukkige mensen aantrekken. Maar als zelfs de conclusie maar voor een deel juist is zou dat wel een sterk argument opleveren om soortenrijke natuur dicht bij huis meer kans te geven.

Met een stevig gemeentelijk biodiversiteitsbeleid voor de directe leefomgeving zouden bewoners dus letterlijk beter af zijn. En natuurlijk zou het voor ons KNNV'ers allemaal wat spannender worden tijdens onze stadswandelingen. Het "Natuur naast de deur-beleid" van de jaren '90 van de gemeente Zoetermeer was dus achteraf bekeken nog niet zo gek. Jammer dat vandaag de dag de éénvormigheid van het stedelijk groen al maar toeneemt en de mode om de eigen tuin te verstenen nog steeds niet op z'n retour is. Een ding is wel duidelijk: van deze mode worden de stedelingen klaarblijkelijk niet gezonder en gelukkiger!

3. Herhaalde oproep

Annet de Jong

In kwartaalblad nr 56 van april 2007 heeft Tilly Kester een oproep gedaan aan alle leden om te reageren op de vraag of we ons als KNNV-afdeling actief zouden moeten inzetten om een gezamenlijk natuur-en milieucentrum in Zoetermeer te helpen tot stand brengen.

Onder 4. Huisvesting (blz. 5-6) heeft Tilly de voor en nadelen op een rijtje gezet en gevraagd om reacties. Tot op heden heeft nog niemand op deze oproep gereageerd. Hierbij doe ik nogmaals een beroep op u als KNNV-lid om dit alsnog te doen. Heeft u belangstelling voor dit initiatief van de gezamenlijke Zoetermeerse natuurverenigingen, meldt u zich dan bij Tilly Kester, Vuurdoornpark 98, 2724 HL Zoetermeer of via knnv@zoetermeer.nl. Zonder actieve ondersteuning van de leden gaan wij als bestuur niet aan het overleg deelnemen.

U kunt reageren tot het eind van de maand juli 2007.

BERICHTEN UIT DE WERKGROEPEN

4. Als vanouds

Fred Reeder

Op 5 april startte de plantenwerkgroep het nieuwe veldwerkseizoen. Op de afgesproken plek, bij station Zoetermeer-Driemanspolder kwamen de belangstellenden samen. Het was na de winter, die eigenlijk geen winter was leuk om elkaar weer te zien. Oude getrouwen als, Johan, Anton en Evelien, Tilly en Wim, Peter, Sinie en de auteur van dit verslag werden deze avond voorgesteld aan twee nieuwkomers, Anke en Joke. Zij zullen, naar wij hopen de groep de komende maanden komen versterken. De in de laatste weken veel gehoorde kreet dat alles wat de natuur betreft wel erg vroeg is dit jaar, werd deze avond bevestigd.

Voorjaarsbloeiers als wilde hyacint en oosterse sterhyacint, vroegeling, gevlekt longkruid, klimop-, draad-, veldereprijs en koolzaad aangevuld met in de regel latere bloeiers als reigersbek, geel nagelkruid en herik stonden volop in bloei. Via het "witte-vlek parkje" tussen de flats van Driemanspolder en de randstadraailijn werd gewandeld richting A12. In de berm, direct grenzend aan het asfalt van deze rijksweg, half onder de vangrail stond een lint van Deens lepelblad in volle bloei.

Fig. 1 Deens lepelblad

Fig. 2 Zandhoornbloem

Zelfs na een niet zo strenge winter is de invloed van het gestrooide zout hier in de vorm van deze planten nog duidelijk zichtbaar. Veel rozetten van nog niet in bloei staande planten konden eveneens aan de lijst worden toegevoegd, zodat we op deze avond al op de respectabele score van 65 plantensoorten

uitkwamen. Vermeldenswaardig is nog de vondst van een jonge peterselievlier, een italiaanse aronskelk en een heel tapijt prachtig bloeiende zandhoornbloem in de berm van de A12 tussen het fietspad en de weg. Het verzoek om deze KM2 dit jaar op het programma te zetten is afkomstig van FLORON. Het landelijk florameetnet bestaat uit KM2's verspreid over heel Nederland. Ook Zoetermeer bevat twee KM2's van dit meetnet. De bedoeling is dat deze KM2's minimaal elke vijf jaar worden geïnventariseerd en dit jaar zijn de Zoetermeerse vierkante kilometers aan de beurt. Om een zo volledig mogelijk beeld te geven staan beide KM2's dit jaar twee keer op het programma. Dit hok (30.57.43) zullen we op 21 juli opnieuw, en dan onder leiding van FLORON-coördinator Joop Mourik bezoeken. De keuze van de KM-hokken is gebaseerd op het voorkomen van bepaalde (interessante) soorten die hier jaren geleden zijn gevonden. In het KM-hok van vanavond is t.o.v. vijf jaar geleden veel veranderd en er zal ook nog veel gaan veranderen dus of we die interessante soorten van toen nog terugvinden is de vraag. Het andere meetnethok is 30.47.45 (ten noorden van de Zoetermeerse plas) dat ook twee keer op het programma staat, op 17 mei en op 2 augustus (zie het programma van de plantenwerkgroep).

Deze avond werd er in elk geval weer op ouderwetse manier gescored. Johan noterend, Fred met de Flora en iedereen luid roepend "madeliefje", "smalle weegbree", "Johan heb je het harig wilgeroosje al" enz. Kortom het was weer als vanouds.

5. Plantenwerkgroep actief in de Seghwaertse hout

Tilly Kester

Op 19 april ontmoetten leden van de plantenwerkgroep elkaar op de hoek van de Ruimtebaan en de Zegwaartseweg. We waren: Anton en Eveline, Monique, Peter, Johan, Fred, Joke, Anke en ik. We hadden in april al een periode van prachtig weer achter de rug met dagen van temperaturen van boven de 20 graden. Ook had het sinds 22 maart niet meer geregend. De bodem was dan ook langzamerhand behoorlijk uitgedroogd. Vanwege het vroegere voorkomen van brede orchis in de wetlands stond dit gebied dit keer op het programma.

De Seghwaertse Hout bestaat uit drie delen: de wetlands, een eiland met schanskorven en een meer bosachtig deel. Allereerst hebben we rondom de wetlands gelopen. Wetlands zijn drassige laaggelegen stukjes hooiland die, mits goed beheerd een paradijs zijn voor moerasplanten waaronder brede en rietorchis en grote ratelaar. Maar dat beheer is hier nu net het probleem: zo op het oog staat er nu alleen nog maar riet, dat alweer flink aan de groei was. De eerste jaren na de aanleg zijn er wel orchideeën gevonden, daarna zijn de wetlands per ongeluk als gronddepot gebruikt en de laatste jaren wordt er te laat en te weinig gemaaid. Zonde!

Het eiland (met schanskorven) is begin 2000 aangelegd. Een deel van de vijver waarin het eiland is aangelegd loopt over in een tweetal paddenpoelen. Wederom kreeg Evelien hier een visioen van een wegzakkende Anton! Monique wist ons te vertellen dat rond de poelen indertijd hooi uit de natuurtuin is neergelegd. We zagen vele tientallen plantjes van de ratelaar staan. Welke ratelaarsoort het was, konden we toen nog niet zien. Ooit is in Zoetermeer zaad van de grote ratelaar verspreid dat waarschijnlijk "vervuild" was met zaad van de harige ratelaar. De laatste is een landelijk zeldzame soort, die inmiddels in heel Zoetermeer voorkomt.

Naast het nieuw aangelegde talud van de nog niet rijdende RandstadRail is een grote "vijver" gegraven die helemaal droog stond en waar tot onze verbazing groepjes bomen in waren geplant. De bedoeling van deze gemeentelijke plantactie ontging ons totaal. Toen doorgelopen naar de berm van de Ruimtebaan, het nieuwe viaduct van de RandstadRail onder door. Hier konden we goed zien dat de grond wel erg droog en bonkig was. Zelfs de klavers hingen er slapjes bij. Ook het verschil tussen lidrus en heermoes kwam weer eens ter sprake. Onthoudt hierbij het volgende ezelsbruggetje: KLM ofwel Korte Leden Moeras. Bij lidrus is het eerste lid van de zijtakken korter (half zo lang) dan de stengelschede. Je moet dan nog wel weten dat Lidrus een moerasplant is.

Gedurende het tweede deel van de avond kwam ook de discussie over diverse geelbloeiende kruisbloemsoorten weer op gang. Op een excursie buiten Zoetermeer was mij het verschil tussen kool- en raapzaad uitgelegd aan de hand van de open bloemen die al dan niet boven de knoppen uitsteken. Volgens Peter klopte die uitleg niet en moet je (uiteraard) op meerdere kenmerken afgaan. We hebben die avond koolzaad, raapzaad, herik en zelfs zwarte mosterd gezien. Peter heeft ons de verschillen tussen kool- en raapzaad nog eens precies uitgelegd.

Samengevat:

Koolzaad:

1. heeft alleen maar blauw-groene bladen, waarvan de onderste op de middennerf aan de onderkant met borstelharen bezet zijn.
2. de open bloemen komen niet boven de knoppen uit.
3. de kelkbladen staan ten slotte schuin af.

Raapzaad:

1. heeft grasgroene borstelig behaarde onderste bladen, de bovenste zijn kaal en meer blauwgroen.
2. de open bloemen steken boven de knoppen uit.
3. de kelkbladen staan ten slotte recht af.

Fig. 3 Koolzaad

Fig. 4 Raapzaad

Vervolgens hebben we het bosachtig deel bezocht. de bomen en struiken zijn verschillende keren gedund en het daarbij vrijkomende hout is op rillen gezet. We noteerden verschillende bosrandsoorten als dagkoeksbloem en fluitenkruid. Het ontbrekende look zonder look vond Monique ten slotte ook op het eind van de avond. Tussen het struweel vonden we vele zaailingen van o.a. vogelkers, meidoorn, bosrank, spaanse aak en rode kornoelje. Uiteindelijk telde onze lijst aan het eind van de avond 100 soorten.

6. Het Westerpark op een mooie avond in mei.

Monique Snoek

En wederom was donderdagavond 3 mei een mooie warme avond voor de plantenwerkgroep. Alweer 6 weken lang temperaturen die een flink stuk boven het gemiddelde lagen en geen druppel regen. De natuur snakt naar een flinke bui. We waren deze avond met een groep die bestond uit 8 personen: Fred (Janssen), Anke, Tilly, Sinie, Johan, Anton, Evelien en ik. Als eerste brachten we een bezoek aan de Natuurtuin. Daar aangekomen sprak Sinie een aantal jongeren die niet veel goeds in de zin hadden streng toe (helaas vindt regelmatig vandalisme plaats op de Natuurtuin) waarop ze gelukkig snel de benen namen. We vervolgden onze wandeling en zagen de brede orchis die nog maar nèt in de bloei stond. Met mooie donkerpaarse bloemen valt hij goed op tussen 't nog iele groen van het "blauwgrasland". Verder een mooie gele gloed van scherpe boterbloem, witte margrietten en veel ratelaar in de knop. Dat belooft binnenkort een bloemenzee te worden! Ook nog rozetten van de kale jonker en nog veel meer. Op de Natuurtuin bloeide verder nog dagkoekoeksbloem, fluitenkruid, veel dotterbloem, meidoorn, look-zonder-look, mispel en zelfs de gele lis stond al in bloei. De natuur is duidelijk wat vroeger vanwege de warmte. Nadat we de Natuurtuin hadden verlaten liepen we verder het Westerpark in. Op de achtergrond klonk de roep van een koekoek. We zagen pastinaak (één exemplaar) heel vroeg in bloei. En natuurlijk veel fluitenkruid, voor mij persoonlijk het toppunt van lentegevoel. Tussen het struweel kwamen we een verse zadelzwam tegen wat nogal verbazingwekkend is met deze droogte. In een lommerrijk (zeg

maar: donker) deel van het park groeide meerdere grote keverorchissen. Volgens Johan Vos (per abuis deze avond ook wel Herman genoemd) breidt de keverorchis zich langzaam uit. Langs het pad ook nog heel veel donkersporig bosviooltje. Inmiddels hadden we het open veld bij de visvlonder aan het water bereikt.

Fig. 5 Donkersporig bosviooltje

Fig. 6 Aardaker

Op deze plek is een aantal jaren geleden éénmalig het hondskruid aangetroffen. Maar helaas hadden we deze avond geen geluk. Wel rozetten van heelblaadjes, kaardebol e.d. Een leuk stukje grasland om wat vaker te bekijken. Verderop in een berm nog niet bloeiende aardaker en op de terugweg langs een ruiterspad veldlathyrus. Inmiddels werd het te schemerig om nog iets waar te kunnen nemen en we besloten de avond te beëindigen.

7. Hemelvaartsavond aan de Zoetermeerse plas

Johan Vos

"De eerste keer in 13 jaar dat Johan te laat is!" Met deze constatering werd ik deze avond voor restaurant Aa-zicht door Ank en Fred (Reeder) ontvangen. Dit omdat ik, tegen beter weten in nog geprobeerd heb een streeplijst aan het stadhuis te ontfutselen maar helaas, of misschien gelukkig maar dat de boel daar zo goed beveiligd is.

Voor de rest zat alles mee deze avond, schitterend windstil weer en de mooiste zonsondergang sinds mensenheugenis. Later kwam Arno met de outfit van een echte geluidsman ons groepje versterken. De belangrijkste reden om op 17 mei dit gebied te bezoeken is de bloeitijd van de brede orchis (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*) rond half mei.

Al decennia lang is de brede orchis één van de specialiteiten van Zoetermeer, ons blad rapporteerde daar veelvuldig over (o.a in kwartaalbericht nr 40, blz 3). Het tempo van registreren van onze bevindingen lag deze avond beduidend lager vanwege het ontbreken van een streeplijst maar uiteindelijk ging ik toch met een verzameling van zo'n kleine honderd met de hand opgeschreven plantensoorten naar huis. Het Prielenbos e.o. behoort tot de best onderzochte gebieden van Zoetermeer en dat geldt niet alleen voor de plantengroei. Veel nieuwe soorten verwacht je hier dus niet direct. De meest opvallende feiten en ontwikkelingen zal ik hier voor u bespreken.

De brede orchis is gelukkig nog volop aanwezig in het nat, bloemrijk hooilandje tussen het bos en de plas. Het karakter van de begroeiing is de laatste jaren echter wel veranderd. De orchideeën staan momenteel natuurlijk verspreid in het hooiland en vallen door hun gedrongen bloeiwijze (gelukkig) nauwelijks op.

Fig. 7 Brede orchis

Fig. 8 Beemdooivaarsbek

Verder vooral een bont gezelschap van pinksterbloem, klaversoorten, scherpe boterbloem, veldzuring, akkervergeet-mij-nietje en echte koekoeksbloem. Het moerasbos zelf is door de uitbundige bloei van gele lis gedurende deze tijd van het jaar op z'n mooist! Jammer dat hier en daar de resultaten van allerlei spontane plantacties van "natuurliefhebbers" het natuurbeeld enigszins geweld aandoen. De grote pol beemdooivaarsbek langs het snipperpad direct achter het schapenhek had ik nog niet eerder waargenomen. Verder maakt het "regenen" (vocht dat in de natste delen continue uit de bomen valt), het continue kikkergekwaak (de discussie over de poelkikker stak de kop weer op) en de steeds uitbundiger wordende varengroei het plaatje compleet. Naar varens en mossen/korstmosses wordt dit jaar door een door de gemeente ingehuurd adviesbureau onderzoek gedaan.

Van dit gebied zijn tot nu toe door de plantenwerkgroep mannetjesvaren en brede en smalle stekelvaren vastgesteld maar wellicht worden er meer soorten ontdekt. Wat de struiken betreft valt op dat het vooral dauwbraam, zwarte en aalbes voor de wind gaat. Voor de grote watereppe, een attractiesoort van het bos was het echter nog te vroeg. Voldaan op weg terug naar Aa-zicht werden we hardhandig geconfronteerd met de luiddruchtige uitingen van de tijd waarin wij leven. Een groep "hangjongeren" had bezit genomen van het informatiebord van het Prielbos en liet dat met ronkende automotoren en dreunende klanken uit de meegebrachte speakers merken ook. Het dreunend ritme overstemde vervolgens alle natuurgeluiden uit de omgeving. Ik dacht aan de hedendaagse steeds sterker wordende behoefte om je omgeving te overheersen, in plaats van je te voegen en te luisteren. Om 21.30 uur was het zo schemerig dat het waarnemen en opschrijven onmogelijk was geworden en namen we afscheid, het gebied in een roze-gouden gloed achterlatend. Het was meer dan de moeite waard geweest!

8. Fietstocht op 31 mei langs twee geriefhoutbosjes

Tilly Kester

De werkgroep Kleine Landschapselementen (= IVN en Vrij-Wilg) heeft op zich genomen om twee geriefhoutbosjes te inventariseren. Geriefhoutbosjes zijn bosjes die gelegen zijn in de buurt van een boerderij in het open weidelandschap. Boeren haalden hier vroeger hun hout vandaan dat ze gebruikten voor allerlei doeleinden. Gerrit Pelkman had ons gevraagd hem te helpen bij het determineren van een aantal grassen. Het leek ons leuk om beide bosjes eens te gaan bekijken. We zouden verzamelen bij het tankstation aan de Muzieklaan nabij de Zwaartslootseweg hetgeen voor 3 mensen verwarrend was. Zij stonden bij een ander benzinstation aan de Muzieklaan te wachten, maar uiteindelijk kwamen ze toch naar het tankstation bij de rotonde aan de Zwaartslootseweg gefietst. Toen waren we met negen mensen; Gerrit en Ank Smits, Joke, Anke, Johan, Peter, Anton, Fred J en ik.

Het eerste bosje ligt op het land van Cees Juffermans, langs de N206 ten noorden van de kern van Stompwijk. Het betreft een stukje bos dat aan de west- en noordkant begrensd wordt door een sloot en aan

de zuidkant is afgezet met schrikdraad. Het bosje is vrij toegankelijk voor het publiek. Vroeger hebben er varkens gelopen en later ook paarden. De oorspronkelijke begroeiing bestaat uit elzen, essen en wilgen, de meeste zijn niet geknot. Landschapsbeheer Zuid Holland heeft in de winter 2005/2006 nieuwe boompjes geplant waaronder essen, lijsterbessen, kastanjes, wintereiken en meidoorns. Alles stond hier heel hoog, waardoor we door de planten moesten waden. Helaas werd daardoor het een en ander vertrapt. De begroeiing bestond uit brandnetels en ridderzuring, pleksgewijs aangevuld met dagkoekoeksbloem, gewone klit, bijvoet en een grote brosse melkdistel. Wat de grassen betreft nam de gestreepte witbol een dominante positie in. Johan vond een braam met zeer sterk ingesneden bladeren. Na goed zoeken vonden we een plant die enigszins op stinkende ballote leek maar die we niet konden thuisbrengen. Op deze mooie avond floten de vogels er lustig op los. Peter gaf enkele soorten door; zoals kneu, tureluur met jongen, puttertje met jongen en boerenzwaluwen die af en aan vlogen. Ook de insecten ontsnapten niet aan Peter's aandacht. Genoteerd werden o.a. zuringhaantje, koolwitje, bruine snuituil, pyjama zweefvlieg, dambordvleesvlieg, een langpootmugsoort, lantaarntje en tot slot de distelboktor.

Fig. 9 Gestreepte witbol

Fig. 10 Gladde witbol

Door een nog onaangetast stukje Groene Hart zijn we naar het volgende bosje gefietst in de Weipoort. Over het fietspad en het kerkenpad dwars door de weilanden valt de landelijke stilte op. Dit bosje is eigendom van Peter de Jong, waar je ook voor een heerlijk eco-ijsje terecht kunt. Het bosje is aan alle kanten omgeven door een sloot die nu al vol zat met grote kroosvaren. Via een (enigszins wiebelige) plank betraden we het bosje. Langs alle randen staan knobomen, voornamelijk wilgen en essen, die door de knotwerkgroep "Vrij-wilg" om de 2 jaar geknot worden. Het midden van het bosje is open en grazig van karakter. Bij mijn eerste bezoek in maart stond de linkerhelft vol met fluitenkruid, een beeld van een geriefhoutbosje wat ik me van vroeger thuis herinner. Verder dagkoekoeksbloem, kleefkruid en grote brandnetel, maar ook hulst. Invloeden vanuit de tuin? Johan zag een onbekende bramensoort met drietallig blad. Die heb ik ook op de foto gezet.

Ook hier deden de vogels hun best, vooral over de spotvogel was Peter lyrisch. Hij noemde het een schetterdoos die een beetje op de zanglijster lijkt die allerlei rare deuntjes fluit. Een koe liet ook regelmatig van zich horen.

Een volgende verrassing was de gladde witbol die het grazige middengebied domineerde. Om deze soort goed te kunnen vergelijken met de gestreepte witbol had Joke gelukkig een exemplaar van deze soort uit het vorige bosje meegenomen. Maar even later vonden we ook in dit bosje gestreepte witbol. Gladde witbol groeit in zoden en is alleen op en rond de knopen behaard en heeft geen lange haartjes aan de bladranden, dit i.t.t de gestreepte witbol. Peter signaleerde weer een aantal insecten, zoals lantaarntje en variable waterjuffer. Twee oeverlibellen zaten tussen het gras en hadden moeite om weg te komen. Deze gele libellen waren vrouwtjes of jonge mannetjes. Verder heb ik de gele trekspinn, de brandnetelroller en de distelboktor weer genoteerd.

Een paar mensen bleven nog achter om een ijsje te eten (aan het water) en de rest fietste terug. Richting Zoetermeer werd het aan de horizon erg donker. Ter afsluiting van een mooie avond heeft het, toen ik al een half uur thuis was nog even flink geonweerd en geregend.

9. Plantenweekend 2007 op 8-10 juni in Zuid-oost Groningen

Tilly Kester

De vrijdag begon met een zeer trieste mededeling. 's Morgens rond 8.00 uur belde Fred Jansen op en vertelde dat Anton van den Berg plotseling overleden was. Anton en hij waren de avond ervoor gaan bridgen en terwijl zij aan het eind van de avond op de uitslag wachtten zakte Anton plotseling in elkaar. Reanimeren ter plaatse en in het ziekenhuis mocht niet meer baten. Dit nieuws sloeg in als een bom en uiteraard ging Fred niet mee. Wat nu? Vervolgens ben ik de deelnemers aan ons plantenweekend gaan bellen. Ook Peter gaf aan niet meer mee te gaan. Sinie had het weekend voorbereid en was al op de plaats van bestemming. Na overleg en wat heen en weer bellen, besloten Annet, Johan en ik om toch te gaan. Annet heeft namens de plantenwerkgroep Evelien en haar kinderen bloemen bezorgd om uitdrukking te geven aan ons medeleven. Uiteindelijk zijn Annet en ik op vrijdag om 18.00 uur uit Zoetermeer weggereden. Tot aan Woerden/Utrecht schoot het niet erg op en onderweg regende en onweerde het flink. Naarmate we Utrecht verder achter ons lieten, werd het lichter en droger. Naderhand hoorden we dat het westen getroffen was door noodweer en dat er zelfs weeralarm was afgegeven. Om ca 22.00 uur bereikten we ons overnachtingsadres waar Sinie op ons wachtte. In het hoge noorden was geen spat gevallen en omdat het weer hier heerlijk zacht was, hebben we nog een tijdje buiten gezeten. Voor de boederij waar we logeerden en uitkijkend over het aangrenzend bietenveld passeerden de trieste gebeurtenissen van de afgelopen dag de revu. Uiteraard waren Evelien en Anton regelmatig in onze gedachten.

Tilly Kester

Fig. 11 Sinie, Johan, Peter, Annet, Marianne

Tilly Kester

Fig. 12 Sinie, Peter, Annet, Marianne

9.1. Zaterdag 9 juni

Sinie had geregeld dat we onder leiding van Sef Dols, een bioloog en imker Ter Wupping gingen bezoeken. Sef's boerderijtje lag verscholen in het groen. Via spannende padjes liepen we naar een open gedeelte van deze bijzondere "tuin" waar Jef voor koffie, koek en boeken/tijdschriften had gezorgd. Klaas, broer van Sinie en Marianne en Peter Ketting waren inmiddels ook gearriveerd. Het was warm en even dreigde een bui los te barsten maar het bleef bij een paar druppels zodat we de paraplu's alweer gauw op konden bergen. In Ter Wupping liepen we regelmatig van het pad af en gingen kris kras door bos en open veld. We hebben eerst een kijkje genomen bij een ven dat drie jaar geleden gegraven was. Daar vloog een variabele waterjuffer. Dicht in de buurt van het ven groeide rietorchis. Boeren die op de akkers van Staatsbosbeheer graan verbouwen, gebruiken geen kunstmest maar compost. Gras/hooi van SBB-land wordt op bulten gezet en op deze manier gecomposteerd.

In het bos zagen we bosgierstgras, stekelvarens en dalkruid. Bosgierstgras duidt op oud bos en zal je dus in Zoetermeer niet zo gauw tegenkomen. Verder werd ons gewezen op een slaapplek van een ree en een eik met een dubbele stam. Verder in het bos bosbes, eikvaren, lelietjes van dalen, salomonszegel en hier en daar hulst.

Sef liet ons een turfdobbe zien waar de vroegere bewoners van deze streken turf hebben gestoken. Een turfdobbe is 20 m lang, 5 meter breed en 2 a 3 m diep. Nu zijn het stukjes levend hoogveen. Tot in de jaren '60 werd de dobbe nog als stortplaats voor afval gebruikt. Het bos van de familie Volders is in 1967 buiten de ruilverkaveling gebleven. Om het landschap te "revitaliseren" is hier het afgelopen najaar of dit voorjaar een ven gegraven. Het hele stuk is ontgrond en van de uitgegraven grond is een wal gemaakt. De bedoeling is dat hier op termijn een heideschraalland gaat ontstaan. Er vlogen hier zo'n ca 10 exemplaren van de platbuik rond. Verderop in het grasland: gewoon biggenkruid en hier en daar groepjes zandblauwtje en mannetjesereprijs. Verder waargenomen: bruin zandoogje, hooibeestje, kleine vuurvlieder, distelvlinder, een grote plek met muizenoor en een grassprietmot die altijd met zijn kop omlaag zit. Een aardappelbovist werd beroerd zodat wolven bruin poeder (sporen) het luchtruim kozen. Ook een citroenvlinder op sporkehout waargenomen.

Nadat we weer bij het huis van Sef waren aangekomen, hebben we in de tuin onder de bomen de lunch genuttigd, terwijl Sef zijn bijen ging verzorgen. Het was inmiddels erg warm en plakkerig. Sinie en ik hebben Johan opgehaald, die inmiddels ook bij het logeeraadres was gearriveerd. De rest van het gezelschap ging intussen richting beek. Toen we elkaar uiteindelijk troffen werd het snel donkerder en rommelde het in de verte. Het leek ons verstandiger om het open veld te mijden en het bos op te zoeken. Uiteindelijk viel het allemaal mee en zijn we naar Smeerling gereden om daar de weidebeekjuffers op de Ruiten Aa te observeren (en fotograferen). Lopend langs graanvelden zagen we korenbloemen, smalle en bonte wikke, ringelwikke en windhalm tussen het graan in de akkerranden.

Commentaar redactie: akkerbouwers, zowel in Groningen als over de grens in Duitsland laten op last van Europa hun akkerranden gesubsidieerd ongebruikt liggen. Als er meerdere percelen met wilde randen bij elkaar in de buurt liggen profiteren akkervogels als gele kwikstaart en veldleeuwrik daarvan. In Groningen ligt nu 750 hectare aan wilde akkerranden. Mede hierdoor broedden er dit jaar zo'n 45 paar grauwe kiekendieven in Nederland, waarvan 40 in Groningen, allemaal in de buurt van akkers met wilde randen.

Tenslotte hebben we een wandeling gemaakt in het Metbroekbos. Dit bos behoort tot de Vlagtwedder essen, een gebied bestaande uit bossen, houtwallen, beekdalgraslanden en oud bouwland. Het bos ligt op vochtige, soms drassige grond langs de Ruiten Aa. Terwijl we door het bos liepen zagen we een ree met jong. Vanuit het bos bereikten we een stuk land dat met behulp van grazers beheerd werd en waar we drie jaar geleden zonnedauw gevonden hebben. Het was er nu erg droog en zonnedauw hebben we niet meer teruggevonden. Verder hier stijve ogentroost, reukgras, egelboterbloem aangetroffen en ook hier massaal bruine zandoogjes.

Terug bij de boerderij hebben we ons het door Sinie en Annet gehaalde chinese avondmaal goed laten smaken. Inmiddels stak de wind op, werd het steeds donkerder en na een paar flinke klappen viel er een korte forse bui. Annet, Johan en ik hebben die avond een bezoek gebracht aan een oud collega die in deze buurt is neergestreken.

Sinie de Jonge

Fig. 13 Weidebeekjuffer mannetje

Sinie de Jonge

Fig. 14 Weidebeekjuffer vrouwtje

9.2. Zondag 10 juni

Toen we opstonden hing er mist over het land, maar na het ontbijt klaarde het snel op en kwam de zon door. Het beloofde weer een warme dag te worden. Nadat we afscheid genomen hadden van onze mooie

slaapplek zijn we naar Marianne en Peter Ketting gereden. Daar hebben we eerst hun nieuwe tuinkamer bewonderd van waaruit je een fantastisch uitzicht hebt over de hele tuin. In de tuin vervolgens koffie gedronken met heerlijke zelfgebakken warme pruimentaart en de tuin en kippen bewonderd. Als eerste zijn we naar de Poststruiken gereden. Op weg naar de pingo zagen we in de berm zilverhaver, gewoon biggenkruid en klein vogelpootje. De Poststruiken is een pingo die 's winters onder water gezet wordt om als ijsbaan voor de plaatselijke bevolking dienst te doen. In tegenstelling tot drie jaar geleden stond de spaanse ruiter nu in volle bloei. De grote wederik daarentegen moest nog in bloei komen terwijl die juist drie jaar geleden in bloei stond! Klaarblijkelijk hebben de diverse plantensoorten niet allemaal op dezelfde wijze op het extreem warme voorjaar gereageerd. Diep tussen de vegetatie ontdekten we volop waternavel, verder ook egelboterbloem en wateraardbei. Ook hier weer bruine zandogjes en meer bijzonder massa's sprinkhanen. Het zouden moerassprinkhanen moeten zijn.

Toen naar de Noordmee (mee is een laaggelegen stuk grasland), waar we langs de Ruiten Aa gelopen hebben. Vervolgens richting Sellingerbos gereden om een stuk levend hoogveen met veenpluis te bekijken. Aan de randen omzoomd door een vegetatie van struikheide met pijpestrootje. Distelvlinders snoepten van de bramen. Vanaf de rand waren grote plekken met zonnedauw en lavendelheide te zien. Voor dit gebied is om het veenbesblauwtje nieuwe kansen te bieden, onlangs een convenant ondertekend door verschillende burgemeesters in dit gebied. Na de picknick zijn we naar Selleegte gereden. Op weg naar weer en ander ven liepen we langs een berm die vol stond met klein vogelpootje, eenjarig hardbloem en gewone spurrie. En tussen al deze planten drie exemplaren van het duits viltkruid! Uiteraard is deze bijzondere vondst uitgebreid gefotografeerd. Door het bos lopend, zagen we vooral veel parelamanieten. Bij het ven aangekomen was het zelfs voor Marianne en Peter een verrassing dat er prikkeldraad omheen stond. Boven dit ven vlogen opvallend veel viervleklibellen.

Daarna zijn we naar Slangeburch in het natuurgebied Ter borg gereden. Het water uit het hier aanwezige kanaal kan in de Ruiten Aa gelaten worden. Maar alvorens het (te) voedselrijke water de Ruiten Aa instroomt, doorloopt het een systeem van aan elkaar gekoppelde rietvelden die het water voorzuiveren. In de winter is dit gebied een vogelreservaat. Weer op weg naar de auto liet Marianne ons naar de koningsvaren zoeken die we uiteindelijk ook ontdekten. Resumerend is het bijzondere van dit gebied gelegen in het feit dat het zo "anders oogt". Veel boerenland is hier uit productie genomen en daarvoor in de plaats is (bloemrijk) grasland gekomen afgewisseld met niet te grote akkers met diverse graansoorten, omzoomd door bloemrijke akkerranden. Dit geheel aangevuld met stukken bos komt op mij, mede door het tijdstip van het jaar zeer "natuurlijk" over. Zo kwam ook aan dit bijzondere weekend weer een eind. Na een drankje bij Marianne en Peter thuis is Sinie teruggereeden naar haar broer en wij richting Zoetermeer. Sinie, Sef, Marianne en Peter bedankt voor jullie bijdrage aan de organisatie van de weekend en jullie gezelschap. Het was meer dan de moeite waard!

9.3. Bijzondere vondsten

Knolsteenbreek (*Saxifraga granulata*) op 2 mei waargenomen in de poldertuinen in Rokkeveen. Ook vorig jaar al maakte Anja van Beek melding van deze voor Zoetermeer bijzondere soort. In de jaren voorafgaande aan de Floriade '92 zijn in de poldertuinen allerlei soorten aangeplant omdat de begeleidingscommissie van de poldertuinen maar weinig vertrouwen had in wat de natuur er zonder menselijke hulp van terecht zou brengen. Plotseling kwamen toen een groot aantal "mooie soorten" beschikbaar die moesten wijken voor een reconstructie van de Beneluxbaan in Amstelveen. Veel van die aanplant heeft het niet gered en andere kwamen soms jaren later ineens te voorschijn. En dat is wat uiteindelijk ook met de knolsteenbreek gebeurde.

Bosanemoon (*Anemone nemerosa*) tussen het daslook (*Allium ursinum*) aangetroffen op 4 april aan het Kangoeroepad ter hoogte van Seghwaert. De bosanemoon is nooit eerder "in het wild" in Zoetermeer aangetroffen, maar gezien de combinatie van een aantal stinzensoorten bij elkaar op deze locatie is het toch waarschijnlijk dat hier sprake is van een menselijke spontane natuurverrijksactie.

Tilly Kester

Fig. 15 Knolsteenbreek

Tilly Kester

Fig. 16 Foto bosanemoon

Ruw vergeet-mij-nietje (*Myosotis ramosissima*), en **kleine leeuwenklauw** (*Aphanes australis*) aangetroffen op het parkeerterrein tegenover de Mandelabrug in de wijk Driemanspolder. Dit terrein bestaat voor een groot deel uit grasbetontegels die indertijd op een schrale, zandige ondergrond zijn aangebracht. Het grote terrein dat voor een deel overdag ongebruikt is, blijkt nu dus de vindplaats te zijn van een tweetal soorten die al jaren niet meer in Zoetermeer zijn waargenomen. Op hetzelfde terrein was ook de **bleekgele droogbloem** (*Gnaphalium luteo-album*) en **hertshoornweegbree** (*Plantago coronopus*) in minivorm met duizenden exemplaren present

Oosterse raket (*Sisymbrium orientale*) op 4 mei in het stadshart. Het meest stenige deel van de stad zorgt regelmatig voor verrassingen. Naast zwenk- en spaanse dravik ook Oosterse raket, een soort die lang geleden de heuvels van gebroken puin in het Buytenpark massaal bevolkte.

Roomse kervel (*Myrrhis odorata*) vastgesteld op 17 mei aan de Clauslaan in Driemanspolder. Deze voor Zoetermeer nieuwe soort staat hier waarschijnlijk al jaren, maar bleef tot op heden onopgemerkt. Het is een witbloeiende zachtbehaarde schermbloemige die sterk op fluitenkruid lijkt. Opvallend zijn de grote omhooggerichte vruchten die uitstekende ribben dragen. Het blad ruikt bij kneuzing naar anijs.

Johan Vos

Fig. 17 Roomse kervel

Remco Andeweg

Fig. 18 Kleine ruit

Kleine ruit (*Thalictrum minus*) massaal aangetroffen aan de Oostweg. Onderzoekers van bureau stadsnatuur Rotterdam (bSR) vonden op 15 mei bij een onderzoek naar beschermde en rode lijstsoorten in

de middenberm van de Oostweg tussen de A12 en de Bleiswijkseweg kleine ruit. Deze soort kenden we tot op dat moment alleen van de natuurtuin in het Westerpark. Hoe deze soort hier terecht is gekomen is niet bekend. Verder in dezelfde berm bieslook, bermooievaarsbek en gele kamille.

Glanzende ooievaarsbek (*Geranium lucidum*) waargenomen in de wijk Driemanspolder op 8 juni tegen een tuinschutting. Deze zeldzame, stedelijke soort is in Zoetermeer slechts van 2 vindplaatsen bekend.

Johan Vos

Fig. 19 Glanzende ooievaarsbek

Johan Vos, Inzet Tilly Kester

Fig. 20 Oosterse morgenster

Oosterse morgenster (*Tragopogon pratensis* subsp. *orientale*) nu ook in Zoetermeer gevonden. Bij een zoektocht naar beschermde plantensoorten in het zogenaamde Katwijkerlaantracée in Rokkeveen vielen een tiental exemplaren op van deze fraaie ondersoort van de gele morgenster (subsp. *pratensis*). Het ging om een braakliggend terrein dat omzoomd werd door geparkeerde auto's van de aangrenzende kantoren. De lintbloemen vallen op door hun goudgele kleur en doordat ze langer zijn dan de omwindselbladen. Dit i.t.t. de gele morgenster die in Zoetermeer algemeen voorkomt.

Groot streepzaad (*Crepis biennis*) op 13 juni op de begraafplaats aan de Hoflaan aangetroffen. Deze attractieve soort is in Zoetermeer geen algemene verschijning maar duikt slechts zo nu en dan, op verspreide standplaatsen op. In de jaren '80 kwam groot streepzaad jaarlijks voor aan de Bleiswijkseweg, net buiten Zoetermeer. Dit jaar zag ik haar massaal in nieuw aangelegde bermen in Nootdorp bloeien, maar waarschijnlijk is daar sprake van inzaai.

Duits viltkruid (*Filago vulgaris*) op 8 juni voor het eerst in Zoetermeer aangetroffen! Duits viltkruid was tot voor kort een van de meest bedreigde soorten van de Nederlandse flora. Maar zeer recent heeft de soort het urbane gebied als alternatief leefgebied ontdekt. In die hoedanigheid was Duits veltkruid al een tijdje voor Zoetermeer voorzien. Het gaat om zo'n 50 planten op de hierboven reeds beschreven groeiplek op het parkeerterrein tussen de grasbetonstenen tegenover de Mandelabrug. De planten lopen risico al voor de zaadvorming vernietigd te worden door de af en aan rijdende auto's.

Paarse morgenster (*Tragopogon porrifolius*), gewone ossentong (*Anchusa officinalis*) en aardaker (*Lathyrus tuberosus*) rond pinksteren door Fred Jansen in het Balijbos gefotografeerd.

Fig. 21 Paarse morgenster

Fred Jansen

Fig. 22 Duits viltkruid

Johan Vos

10. Oproep

In de tuin komen opnieuw, nu alweer voor het vierde jaar de klimopbremrapen boven de grond. Deze zeldzame parasiet, die niet lang geleden alleen van de Pietersberg bij Maastricht bekend was, komt in Zoetermeer alleen in onze tuin voor.

Ze bloeien op half tot sterk beschaduwde plaatsen parasitair op de wortels van klimop. Ik stuur deze foto in de hoop dat jullie ook eens kijken of je deze plant kunt vinden. Het is een rode lijstsoort. Ze staan en komen nu in bloei.

Dat duurt vanaf nu nog een tot twee weken afhankelijk van de standplaats. Daarna verdrogen ze tot dunne bruine steeltjes en zijn dan wat minder opvallend, maar nog steeds herkenbaar.

Vers bloeiende planten hebben een paarsige kleur, op de foto redelijk goed te zien.

Arno van Berge Henegouwen

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 23 Klimopbremraap

GEZIEN IN ZOETERMEER

11. Uit het vogeldagboek van Adri de Groot

Woensdag 28 maart

Gisteren op de Benthuiserplas 4 dodaarzen en 4 kluten en op de Zoetermeerse plas 6 dodaarzen.

Zaterdag 31 maart

Vanmiddag vloog een bont zandoogje (*Pararge aegeria*) in het Prielenbos. Ook een citroenvlinder, maar die wilde maar niet gaan zitten. Verder o.a. 2 groene spechten.

Adri de Groot

Fig. 24 Bont zandoogje

Adri de Groot

Fig. 25 Fuut op de Benthuiserplas

Donderdag 12 april

Vanmorgen door het Balijbos (Zoetermeer/Pijnacker) gefietst.

Nou ja, mijn hele "reis" duurde zo'n drie uur, hooguit een half uur trapbewegingen, voor de rest stilstaan en op zonnige, rustige plekjes genieten. Heel veel bruingele vogeltjes: fitissen en tjiftjafs. Ik heb niet geturfd, heb uiteraard ook niet het hele gebied bekeken, maar heb wel vele tientallen mannen fitissen horen zingen. Een fitisorado. Niet zo veel, maar toch ook nog best talrijk was de zang van de heren tjiftjafs. (tjiftjaffen is taalkundig ook goed) en zwartkoppen. Je hoort zijn luide zang overal waar struikgewas en lage bomen staan, maar het vogeltje laat zich niet zo graag zien. Op zulke momenten wens je te kunnen communiceren met dieren, ze vertellen hoe mooi ze zijn, dat je ze niets doet, dat je ze alleen maar wilt bewonderen. Voorjaarsdromen. Als hij zingt zit hij meestal verscholen tussen takjes en bladeren en vaak wipt hij na een van zijn riedels naar een volgend plekje. De meeste kans om ze te bekijken heb je als er meer zitten, als ze indringers uit hun territorium verjagen. Vanmorgen vond ik zo'n plek, waar 4 (misschien wel meer) zwartkoppen elkaar najoegen en dan soms even geen erg hadden in die man met camera. Ik stond half achter een boompje, bij een bramenbosje en lage struiken. Vaak hoorde ik ze in die bramenstruik tegen elkaar grommen, zag ik laag bij de grond hun schimmen, maar dan vlogen ze alweer weg. Een talrijk vogeltje in ons land, maar hoe mooi toch in zijn eenvoud.

Zaterdag 14 april

Fuut met jongen op de rug vanmorgen op de Benthuiserplas

Woensdag 18 april

Het krioelt van het kleine grut. En dan te bedenken dat de grote babyboom nog moet komen. Hoewel ik twijfel aan de goedheid van mensen, blijken jonge dieren gevoelens van vertedering op te kunnen roepen. Wandelaars stoppen om naar kleine ganzen te kijken, fietsers gaan langzamer rijden, voorbijgangers vragen me wat voor soorten het zijn. Dit geeft een prettiger gevoel dan een visser in het Buytenpark uit het riet te "praten", waar hij dwars door broedgebied van blauwborst, rietgors, enz. enz. een pad naar het water heeft gebaad. Vanmorgen een tijdje bij de Benthuiserplas geweest waar 5 visdiefjes terrein kwamen verkennen. Op wat rietgorzen na is het hier stilletjes met de moerasvogels. Wel heel veel grauwe ganzen met pullen, een paar nijlganzen en vele tientallen broedende kokmeeuwen. Later naar het Buytenpark. De

blauwborst op zijn vaste plek liet zich wel horen maar niet zien. Aan zijn zang te horen had hij een verkoudheid opgelopen. Wat kneuen en de "gewone" bevolging van dit ruige park, 2 mannen bruine kiekendief boven "hun" smalle rietkraag.

Adri de Groot

Fig. 26 *Grauwe ganzen op de Benthuizerplas*

Adri de Groot

Fig. 27 *Vrouw tapuit, die me dinsdagmorgen een paar uur lang zoet hield*

Dinsdag 24 april

Vanmorgen een paar uur in de Zoetermeersche Meerpolder geweest.

Weinig activiteiten van weidevogels te zien. Aan de Zoetermeerse kant zijn al graslanden gemaaid, nergens zag ik een pluk gras waar een vogelnest werd beschermd. Wel activiteiten met een dragline waar ik niet gerust op ben. Aan de Stompwijkse kant nog niets gemaaid.

Vervolgens doorgereden naar de "grensbrug" tussen Zoetermeer en Stompwijk. Daar lui in de auto gaan zitten kijken, veel energie zat er vandaag niet in mijn lijf. Na een tijdje - ik kon met moeite mijn oogleden opbeuren - kreeg ik gezelschap van de tapuitenvrouw.

Ik stond in Zoetermeer, zij ging uitgebreid foerageren en poetsen aan de andere kant van de sloot, in Stompwijk dus, op zo'n 5 à 10 meter bij me vandaan! We hadden regelmatig oogcontact, maar ze verblikte of verblousde niet. Vliegjes van de grond oppikken, vaak uit het gras, terug naar de uitkijkpost. Vliegje uit de lucht pikken, terug. Meestal ging ze op dezelfde plek zitten, soms verder weg en heel soms dichterbij. En tussendoor poetsen, krabben, veren rechtekken, ik kreeg een exclusief kijkje in het boudoir van deze vrouw. Ik heb in bijna 2 uur tijd zo'n zestig foto's van haar gemaakt. Meestal gooi je het grootste deel weg, maar er waren er nu zeker dertig 'haarscherp'. Moeilijke keuze. Ook een houtduif kwam geleidelijk aan dichterbij, maar na een klik van de camera vloog die geschrokken weg.

Maandag 30 april

Vanmorgen vroeg heel kort een man beflijster gezien in het Buytenpark. In de trektijd wordt deze vogel in ons land regelmatig gezien, waarbij ook dit ruige Zoetermeerse gebied met open stukken, veel gerooide boomstammen en brokken puin in trek is. Het was akelig koud, mede door de harde wind, vanmorgen om 7 uur. Zo veel mogelijk beschutte plekje opgezocht. De beflijster zag ik even bij de telpost, daarna niet meer. Langs de telpost trok een baardman.

Een tuinfluiter zingt een prachtig liedje, heel snel. De vogel is meestal niet goed tussen de bladeren te ontdekken, maar deze kon ik vanmorgen even volledig in beeld krijgen. De foto heb ik lichter gemaakt anders zou de vogel alleen als schaduw te zien zijn.

Een baltzende man bruine kiekendief dook met luide kreten een rietkraagje in. Later zag ik deze vogel, die opvallend wit is (en daardoor redelijk goed herkenbaar) en al jaren bij het Buytenpark broedt, met (waarschijnlijk) 2 vrouwen hoog boven het park zweven.

Het is niet ongebruikelijk dat bruine kiekendieven aan veelwijverij doen. Misschien kwam het door de wind, maar de vogels begonnen vrij laat te zingen. Behalve de "algemene" soorten waargenomen o.a. zwartkoppen, 1 tuinfluiter, grasmussen, 1 braamsluiper, 2 rietzangers, 1 sprinkhaanzanger, 2 tapuiten, kneuen, groenlingen, gier- en boerenzwaluwen, 1 halsbandparkiet, 1 koekoek.

Bergeenden broeden in allerlei holen en holtes. Die zijn er genoeg tussen de boomstammen in het Buytenpark. Vanmorgen vlogen er diverse bergeenden rond. Ook opvallend veel krakeenden in het Buytenpark, die de hellingen van de heuvels gebruiken voor hun baltsspel en ruzies.

Woensdag 2 mei

Vanmorgen zaten er twee kleine plevieren langs de Benthuizerplas

Adri de Groot

Fig. 28 Zwartkop

Adri de Groot

Fig. 29 Kleine plevier

Dinsdag 15 mei

Vandaag het Zoetermeerse Buytenpark en Westerpark doorkruist. Het ruige Buytenpark met hellingen van soms wel twintig meter op begroeide afvalhopen, het beboste Westerpark, een "klassiek" park met "klassieke" vogels. Maar niet de laatste dagen: in het uiterste zuid-oostpuntje zit de laatste tijd een Iberische tjiftjaf te zingen. Het is een onopvallend boomvogeltje, zoals fitis of tjiftjaf, met gele, groenige en bruine tinten. Een duidelijk lichte wenkbrauwstreep. Het is in ons land een zeldzame verschijning, hierheen gevlogen uit Zuid-Frankrijk, Spanje, Portugal of het noorden van Afrika. Altijd leuk als er zo'n aparte vogeltje in de buurt zit.

Zijn 'zang' is vrij luid, het begin doet mij denken aan een snelle "gewone" tjiftjaf, de laatste strofen lijken op die van een winterkoning. Plus variaties! Op het ogenblik worden meer Iberische tjiftjafs in ons land gemeld, een gevolg van het warme weer de afgelopen tijd? In het Buytenpark heb ik wat langer gedwaald. Een nachtegaal die op een paar meter van me zat te zingen zonder dat hij zich liet zien. Een spotvogel is niet zo bescheiden en klimt tijdens het zingen van zijn gevarieerde lied - altijd met herhalingen en daardoor herkenbaar - graag in een struik of langs een rietstengel omhoog.

Ook bosrietzangers (4 gezien/gehoord) hebben een afwisselende zang, met veel klanken die op rietzanger en kleine karekiet lijken. Die zongen ook nog voluit, evenals twee blauwborsten. Een braamsluiper hoorde ik doorlopend kleppen, hij deed zijn naam eer aan en sloop onzichtbaar door de struiken. Verder de lichte man bruine kiekendief, grasmussen, kneuen, groenlingen, op de telpost 3 tapuiten (2 mannen), fitissen, enz. Slechts een enkele zwartkop en tuinfluiter, in het Westerpark zongen er veel meer.

Tussen het Westerpark en de rijksweg A12 vlogen op een zonnige plek wat Icarusblauwtjes en bruine blauwtjes. Van het bruin blauwtje (*Aricia agestis*) een foto van de bruine bovenkant en de gespikkelde onderkant.

Adri de Groot

Fig. 30 Bruin blauwtje

Adri de Groot

Fig. 31 Een jong konijn, 16 mei gefotografeerd

Woensdag 16 mei 2007

Het gaat slecht met de tapuit als broedvogel in ons land. Zoals het slecht gaat met alle soorten die afhankelijk zijn van leefomstandigheden die nauw luisteren naar hun behoeften.

Dieren met een goed aanpassingsvermogen aan nieuwe situaties (kraaien, meeuwen, reigers) gaat het in het algemeen voor de wind.

Een tapuit is een holenbroeder. Holtes in steenhopen, tussen omgewaaide bomen, vooral konijnenholten. Het aantal konijnen is drastisch verminderd en grote open plekken in het bos met kap- en stormvlaktes zijn schaars geworden. Ook andere factoren kunnen een rol spelen. Feit is dat in heel West-Europa de tapuit als broedvogel dramatisch achteruitgaat. In ons land werden rond 1980 nog 1900-2500 broedparen geteld, rond het jaar 2000 waren dat er nog maximaal 800 en gevreesd wordt dat hun aantal sindsdien opnieuw (sterk) is afgenomen. (Gegevens o.a.: Broedvogelatlas) "Onze" tapuit is een vrij lichte vogel, vergeleken met de zgn. Groenlandse tapuit. Dat zijn broedvogels van Groenland en Noord-Amerika die overwinteren in Afrika en op doortrek naar hun broedgebied hier een tijdje blijven hangen, soms tot in de zomer. Volgens onderzoekers worden deze Groenlanders steeds vaker opgemerkt. Wellicht omdat er meer doortrekken, missschien omdat het nu pas bij vogelaars begint op te vallen dat die robuuster uitgevallen vogels met donkerder, roedere tinten anders zijn dan de 'gewone' tapuit. In het Buytenpark zaten gisteren 3 tapuiten: een tapuit man en een paartje Groenlandse tapuit. Van het vrouwtje Groenlandse tapuit heb ik geen foto's gemaakt, wel van de mannen. Ook het gedrag van beide soorten zou iets anders zijn: de Groenlandse tapuit is wat minder schuw, oogt wat "steviger" en gaat vaker op hoge uitkijkposten zitten.

In het Buytenpark komen nog flink wat konijnen voor.

Ze werpen hun jongen in de gaten tussen de talrijke boomstammen die her en der in het park liggen en die het gebied zo'n aparte uitstraling geven.

Vrijdag 18 mei

Bij de Zoetermeerse Plas (strand) 1 grasmus, 1 koekoek en 1 oeverloper. Donderdag o.a. gezien bij de Benthuizerplas 1 tureluur, 2 kleine plevieren en 2 oeverlopers.

12. Kauwen

Arno van Berge Henegouwen

De kauw heeft een zekere toekomst in de stad. Ze nemen nog steeds jaarlijks toe. Zo verandert jaar op jaar langzaam de vogelsamenstelling in de bebouwde omgeving. Verwilderde duiven zijn straks uit, kauwen raken in. In de ene stad is het de zilvermeeuw die het voor het zeggen krijgt en het beeld bepaalt, hier is dat niet het geval. Daar hebben kauwen die plek ingenomen. Nestelen is tot nu toe geen groot probleem geweest. Gewoon de plekken van de verdwenen mussen en spreeuwen overnemen. In parken moeten ze concurreren met elkaar en andere soorten om de beschikbare holtes. Zo wordt in het van Tuylpark hevig gevochten om de beschikbare holtes. Ook te kleine holtes worden vurig verdedigd. Deze twee zaten vanmiddag te zonnen op ons dak.

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 32 Kauwen

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 33 Landkaartjes

13. Vlinderobservaties in het Westerpark op 2 mei

Arno van Berge Henegouwen

Op de plaats waar de gemeente vorig jaar gedund heeft staat nu een aaneengesloten dek van look zonder look. Dit trekt veel dagvlinders en andere insecten aan. Daar de laatste helft van de middag gestaan. Opnieuw het mannetje oranjetip, meer landkaartjes dan gisteren, citroenvlinderman, dagpauwoog, atalanta, bont zandoogje, klein geaderd witje en klein of groot koolwitje (blijf ik altijd moeilijk vinden). Een heerlijk stukje Westerpark en er zingen nog vogels ook (zwartkop, heggenmus, tjiftjaf). Ook veel zweefvliegen en een boktorsoort. Daar zal ik nog vaak te vinden zijn.

14. Natuurobservaties uit Meerzicht, vervolg

Arno van Berge Henegouwen

... En dan een dag later. 29 Maart. Zeven kikkers zijn met elkaar bezig. Twee dagen later zijn het er negen. En op woensdag 4 april staat er een reiger bij de vijver. Eerst wil ik hem wegjagen, maar ik bedenk mij. We hebben al dril, dus volgend jaar weer kikkers.

Op 8 april vliegt 's morgens vroeg een hommelsoning naar binnen. Aan het einde van de middag vind ik haar afgekoeld terug op de vensterbank. Na opgewarmd te zijn op de tuintafel vliegt zij op, draait een rondje boven de tafel en duikt in de tuintafelviolen. Vijf minuten later komt zij vol nectar weer te voorschijn. 's Ochtends vroeg een uitstapje naar een bijzonder plekje in het Buijtenpark gemaakt. Het trekt behalve blauwborst ook zomertaling, bruine kiekendief, kuifeend, waterral, rietgors en andere soorten aan. De natuurwaarde van dit plekje is hoog. We begrijpen nog niet erg goed waardoor dat komt. Is het, omdat de plek de overgang vormt van het park naar het agrarisch gebied? Heeft het grondwater ermee te maken? Langs het fietspad komt kwelwater naar boven afkomstig van de heuvels in het park. Van Johan Vos hoorde ik, dat er bij de aanleg zand is aangebracht op deze plek. Dat verklaart het misschien. Deze, maar ook andere rijke plaatsen in de omgeving van Zoetermeer, versterken mijn idee, dat wanneer je soorten wilt beschermen je hun leefgebied moet beschermen en niet, zoals nu in de wet omschreven is, de soort afzonderlijk. De broedplaats van de bruine kiekendief zou het jaar door beschermd zijn wanneer ze ieder jaar hetzelfde nest zouden gebruiken. Maar ieder jaar maken ze een nieuw nest. Bij onze kiekendieven kan dat nooit ver van het nest van het jaar ervoor liggen.

Terug naar Meerzicht. In de tuin is de grote bonte specht er weer om te slapen in de berk. We snappen haar bij toeval twee keer in juni wanneer ze de berk binnen gaat. Vorig jaar zomer was er een paartje niet broedende gierzwaluwen bezig ons dak te verkennen. Nu is het zo ver. We horen begin mei 's nachts geluiden komen uit de nok van het huis. En bij thuiskomst op 19 juni zie ik voor het eerst twee zwaluwen onder de daknok verdwijnen. We hebben nu aan alle kanten wat. Voor de specht, de gierzwaluwen aan de zijkant en in de door haar vele vruchten doorhangende appelboom in de achtertuin zit een door een kat uitgehaald merelnest boven een welgevulde vijver. Ernaast kleine bananenplanten die weer overschaduw worden door een 50 jaar oude *Crassula ovata*. Tegen de muur een *Ficus* met 42 vijgen en de druif die ook dit jaar bovenmatig presteert. Wie wil nou meer?

20 Juni is de dag van de melding van een vale gier in de buurt van Zoetermeer. Aangestoken door de gierenkoorts ben ik om 12 uur naar de Meerpolder gegaan om de lucht af te speuren. Maar geen gier gezien. Wel twee buizerds boven de polder bij Leidschenveen. Een andere buizerd werd in de Meerpolder op zijn huid gezeten door drie torenvalken en op 200 meter hoogte was een torenvalk in fel gevecht met een sperwer. Verder - heuglijk feit - een patrijs met 10 tot 15 jongen langs de Middeltocht.

Op 21 juni zijn de vernieuwde carports in de straat opgeleverd. Het golfdak is vervangen door een vlak dak zodat er water kan blijven staan. Goed voor wat extra kwikstaarten straks. De bouwers hebben ook de garagedaken naast ons huis schoon gemaakt. Bladafval, takken, humus, het hoopje zand dat door een natuurfotograaf was aangebracht om de kwikstaarten een mooi ondergrondje te geven, alles weg. De twee dakwerkers stonden vol ongeloof op de garage te kijken naar het gewriemel in het water. Ik klom erbij en we keken ernaar. Rode muggenlarven, watervlooien. Ze hadden niet door, dat de garagedaken scheef staan door een bouwfoutje en alleen bij extra hoge waterstand afwateren. Straks gewoon weer de grote gele kwikstaart.

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 34 Een eerstejaars blauwe reiger belaagt de bruine kikkers

Arno van Berge Henegouwen

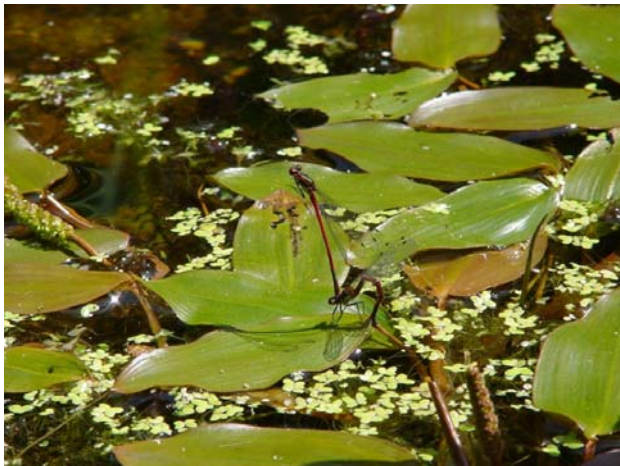
Fig. 35 De garagedaken worden schoon gemaakt. Op zoek naar muggenlarven.

15. Boomvalken, vuurjuffer en grote bonte specht op 20 mei

Winfried van Meerendonk

Ze zijn weer terug, de boomvalken. Vanmiddag vlogen ze op grote hoogte boven het Vernédepark, maar al snel merk je er weinig meer van. Tegen de tijd dat ze jongen hebben worden ze wat luider en het schouwspel met rondvliegende jongen en ouders is ieder jaar vanaf eind juli prachtig om te zien.

In het Buytenpark zag ik het mannetje bruine kiekendief bij de rietkraag. Gelukkig was het daar nu rustig; regelmatig zie je hier stoorzenders met modelvliegtuigjes en werphengels in de weer die met werplood lopen gooien. Het eistruif van Kieviten en scholeksters moet onderhand onder hun schoenzolen zitten, een ergelijke situatie!

Winfried van Meerendonk

Fig. 36 Vuurjuffers

Annet de Jong

Fig. 37 Oeverzwaluw

Vanmiddag waren twee vuurjuffertandems actief bij mijn vijver. Het mannetje houdt het vrouwtje met de achterlijfstaang vast, terwijl het vrouwtje met een speciaal orgaan aan het achterlijf een gaatje boort in de bladstelen van drijvend fonteinkruid, waterlelie, glanzig fonteinkruid en andere waterplanten. Vervolgens wordt in de holte een eitje gelegd en begint alles weer van voor af aan.

Vanochtend nog even een foto gemaakt van de nestplaats van de Grote bonte specht. De vogels zijn gewend aan mensen (nestelen langs een veel belopen pad), maar het mannetje sloeg flink alarm vanwege een kat aan de voet van de boom. Ook een gaai en een ekster kwamen kijken wat er aan de hand was. Op tal van plaatsen, o.a. aan de Bijdorplan zie je nu Grote bonte spechten met voedsel heen en weer vliegen.

16. Oeverzwaluwen op verschillende locaties in Oosterheem

Marcel van der Tol

Arno en ik hebben het afgelopen hemelvaartweekeinde een oeverzwaluwenkolonie in het gronddepot in het verlengde van de Australieweg gedocumenteerd. Ca 50 nesten en nog zo'n 20 in aanbouw. Toen wij dinsdag 22 mei weer terugkwamen was er niets meer van over. Natuurlijk hebben wij na zorgvuldige documentatie van de nieuw aangetroffen toestand onze contactpersonen bij de gemeente ingeschakeld met de suggestie dat compensatie voor deze blunder op zijn plaats is. Johan heeft onze zaak met verve verdedigd en duidelijk gemaakt dat er een politiezaak van gemaakt kon worden. Vervolgens heb ik een praatje met de projectleider, opzichter en kraanmachinist gemaakt en zonder veel problemen bedongen dat er een voldoende stevige wand van 15 meter breed, op de top 2 meter diep en 4 meter hoog geplaatst zou worden op een plek waar deze dit broedseizoen verder met rust gelaten wordt. En zo is geschied. Dezelfde avond al stond de nieuw opgeworpen wand, duidelijk zichtbaar vanaf de openbare weg te pronken. Nu maar hopen dat de oeverzwaluwen weer terugkeren. Het was wel even slikken, want natuurlijk zaten de verantwoordelijke lieden goed fout en was het doodeenvoudig geweest om hier een politiezaak van te maken en de pers er bij te halen. Veel drama en publiciteit, maar daarmee krijg je de verdwenen kolonie, die zich nog maar net had gevestigd niet terug. Nu is er nog een kans dat het alsnog goed komt. We wachten af!

Al op 30 mei kregen we bericht dat er 4-5 nestgangen in de nieuwe wal aanwezig waren!

BUITEN DE VERENIGING

17. "So warm, dat die craaie gaap"

Arno van Berge Henegouwen

In een van de beste populairwetenschappelijke bladen van dit moment, de New Scientist, staat een vragenrubriek. Lezers stellen vragen, die door andere lezers, vaak zijn dat wetenschappers, beantwoord worden. Zo vond ik onlangs een vraag over zweetklieren bij vogels. De vraag luidde: "Zweten duiven? En zo nee waarom niet?"

Er kwamen twee antwoorden binnen op de vraag. Jon Richfield uit Zuid-Afrika beantwoordt de vraag ontkennend. Alleen zoogdieren hebben zweetklieren dus duiven niet, zo stelt hij. Vervolgens gaat hij nog even in op de zoogdieren. Zij hebben wel zweetklieren, maar katten, walvissen en dolfijnen en ook knaagdieren hebben ze vrijwel niet. Deze groepen zijn hun zweetklieren in de loop van de evolutie kwijtgeraakt. Hun nieren doen de zweetfunctie er gewoon bij. Bij katachtigen trekken de nieren het kennelijk niet helemaal, want wanneer het extra warm is likken zij hun vacht nat en koelen af door verdamping van het speeksel. Bij warm weer zie je vogels vaak met opengesperde snavel snel, maar ondiep ademhalen. Dan verdampen ze vocht uit hun mondholte, waardoor ze afkoelen. Vogels hebben nooit zweetklieren ontwikkeld, waardoor ze niet kunnen zweten. Hun lichaamstemperatuur ligt veel hoger dan bij zoogdieren, dus raken ze minder snel oververhit. Wanneer het dan toch nog te warm wordt nemen ze een bad.

Onze oplettende Peter van Wely die ik een week of wat terug tegen kwam vertelde mij, dat tijdens een langdurige warme en droge periode de vogels minder zingen, omdat er dan uit hun mondholte te veel vocht verdampst waardoor ze uitdrogen. Hij opperde dit toen ik met hem praatte over de geringe ochtendzang tijdens mijn inventarisatieronde door het Van Tuylpark diezelfde ochtend. Van een ochtendkoor was al helemaal geen sprake. Een paar dagen later ging het flink regenen en vlak daarna deed ik de inventarisatieronde weer en wat bleek? Het ochtendkoor trok aan en ik dacht echt dat het aantal zangposten veel groter was dan een paar dagen eerder.

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 38 "Zwetende" ringmus

Maar wat bleek bij de uitwerking? Het aantal zangers was vrijwel gelijk gebleven. Mijn verkeerde indruk over het aantal was slechts ingegeven door de kortere duur van hun zang.

In Zuid-Afrika bestaat een uitdrukking voor heel grote hitte: ?So warm, dat die craaie gaap?. Het is het equivalent voor de mossen (niet de mussen) die in Hildebrands Camera Obscura van het dak vallen. Mike Follows uit Engeland voegt er nog een aardig verhaal aan toe. Hem is bekend, dat ooievaars, aalscholvers en gieren bij heel heet weer over hun poten urineren om af te koelen.

Nu maar wachten op een hittegolf om te zien of al dit gezeik werkt.

18. KNNV-libellenjaar

Johan Vos

Tot nu toe is het jaar 2007 qua libellen bijzonder geweest. Als de voortekenen niet bedriegen zou 2007 wel eens de geschiedenis in kunnen gaan als jaar van de vroege glazenmaker. Deze soort van de rode lijst, die andere jaren slechts sporadisch op goede libellenplekken is te vinden vloog dit jaar massaal tot vlak voor het stadhuis aan toe! Op 30 mei meldde Gary Bakker, onderzoeker van bSR: "mijn wandeling door het Westerpark (achter het Waterland) was verder ook nog goed voor legio vroege glazenmakers en een glassnijder". De heer Duijzer van de Zegwaardseweg meldde op 7 juni dat er boven de sloot naast zijn huis naast een aantal lantaarntjes iedere dag twee bruine glazenmakers te bewonderen waren. Ook deze soort is een niet alledaagse verschijning in Zoetermeer. Kortom, niet alleen de libellenliefhebbers maar ook de libellen zelf werken braaf mee om het KNNV-libellenjaar tot een succes te maken.

Ook het Zoetermeer Magazine besteedt in haar juli-nummer aandacht aan de libellen. Hieronder doet Winfried van Meerendonk verslag van de libellenexcursie op 16 juni j.l. Op deze zogenaamde "Bigday" wordt in heel Nederland naar libellen gekeken.

19. Libellen Bigday zaterdag 16 juni 2007

Winfried van Meerendonk

Weersomstandigheden zijn erg belangrijk voor het welslagen van een libellenexcursie, maar een flinke dosis enthousiasme vergoedt heel veel. En op dat enthousiasme van excursieleider Peter van Wely en acht libellenaanhangers viel dan ook niets aan te merken. Van Johan Vos, die in Londen moest zijn, kreeg ik het verzoek om de inleiding te verzorgen en wat zoekkaarten en folders uit te delen. Na een inleidend praatje van ondergetekende bij verzamelpunt het Westpunt in het Westerpark togen we achter elkaar aan over de smalle paadjes van de natuurtuin. Achtereenvolgens scoorden we lantaarntje vrouw, lantaarntje man en variabele waterjuffer man. Van de echte libellen lieten zich zowel man als vrouw gewone oeverlibel zien. Bij de molens troffen we volop variabele waterjuffers van beide seksen en nog een tandem van het lantaarntje, naast vrij vliegende exemplaren. Ook de variëteit van het lantaarntje met oranje-rood borststuk liet zich bewonderen. Eigenlijk was het nog wat te koud, een graad of 18, voor libellen om erg actief te zijn. Maar het wisselvallige Hollandse weer besloot om de temperatuur met wat zonneschijn flink op te stuwen, waarna Peter zo ongeveer uit zijn dak ging van de eerste grote keizerlibel. Helaas misten we die waarneming omdat onze aandacht even uitging naar een spin met 6 poten, waarvan 1 paar verborgen zat. De vlinders vonden die temperatuurstijging ook wel prettig, want uit het niets doemden bruine zandoogjes, boomblauwtje, atalanta's, distelvlinder, kleine vuurvlinder, kleine vos, prachtige gehakkelde aurelia's (verschillen man en vrouw goed gezien) en flink wat kleine koolwitjes op. Uitbundig bloeiende braamstruiken waren voor deze soorten een prachtige nectarbron.

Winfried van Meerendonk

Fig. 39 Libellen excursie

Waargenomen soorten libellen en juffers op de "Libellen Bigday"

Lantaarntje

Ichnura elegans

Variabele waterjuffer

Coenagrion pulchellum

Gewone oeverlibel

Orthetrum cancellatum

Grote keizerlibel

Anax imperator

Vroege glazenmaker

Aeshna isocetes

Een schermbloemige als de reuzenberenklauw pronkte aan de bosrand met een nectardrinkende gehakkelde aurelia. Even later joeg een vroege glazenmaker achter een grote keizerlibel aan. En daar bleef het niet bij, want als gerespecteerd zweefvliegkenner wist Peter te vertellen dat er maar liefst drie soorten hommelmeevliegen zijn, waarvan wij al snel twee soorten zagen. De eerste *Volucella zonaria* ontlokte dusdanige gelukzalige gevoelens bij natuurkenner van Wely, dat dit niemand onberoerd kon laten. Een zweefvlieg die ik een dag eerder in mijn tuin zag, vermomd als steenhommel, bleek *Volucella bombilans* te zijn (steehhommelreus) en daarnaast kwamen we ook de variëteit aardhommelreus tegen die inderdaad meer van een kleine aardhommel weg had. Toch bleek het hier om één en dezelfde soort te gaan. Ik kan daar zelf nog *Volucella pelluscens* aan toevoegen die ik wel zag maar telkens onzichtbaar bleef voor de rest van de groep. Na een korte speurtocht op internet was deze opvallende soort snel gedetermineerd. Het heuvelachtige Westerpark heeft vele windluwe plaatsen met manshoge braamstruiken die een waar eldorado zijn voor zowel fouragerende libellen, vlinders als zweefvliegen. Ook kevers als het rode soldaatje komen hier op af. Toen we wat meer open terrein bereikten nabij het Westpunt vlogen de oeverlibellen en keizerlibellen je om de oren. Inderdaad hoeft je niet aan de waterkant te staan om libellen te zien, maar zonnewarmte is van groot belang voor de activiteit van deze vliegende juwelen. Als het te koud is hangen ze stil in de vegetatie en vallen daardoor nauwelijks op. De oeverlibellen zaten soms wel met 4 of 5 exemplaren tegelijk op de voet- en fietspaden om snel op te warmen door het asfalt. Van alle enthousiaste verhalen van Peter wil ik deze graag aan het papier toevertrouwen: Afgelopen mannetje zoekt puntgaaf wijfje. Voor de duidelijkheid, in dit geval ging het over vlinders.

20. Oproep

Fred Reeder

Zoals jullie weten beheert de KNNV-afd. Zoetermeer een website waarop de wilde planten en paddenstoelen van Zoetermeer op lijsten staan vermeld. We streven erna om alle soorten op deze lijsten van foto's te voorzien. Daar we nog lang niet van alle soorten kwalitatief goede foto's bezitten wil ik jullie vragen om ontbrekende foto's voor de lijsten. Hebben jullie nog digitale foto's van wilde planten en paddenstoelen die gemaakt zijn in Zoetermeer, dat is voorwaarde, stuur ze dan naar zoetermeer@knnv.nl. Vermeld als het kan om welke plant of paddenstoel het gaat en waar de foto genomen is. Ik kan ze dan verder verwerken met vermelding van de naam van de fotograaf Het gaat bij wilde planten om een close-up van de bloem en een foto waarop de groeiplaats zichtbaar is. Bij de paddenstoelen ligt dit moeilijker dus volstaat één foto. Overigens is een kijkje op deze site www.knnv.nl/zoetermeer de moeite waard. Er staan wetenswaardigheden op over excursies, de planten- en paddenstoelenwerkgroep, een link naar dit voortreffelijke blad en het programma van de plantenwerkgroep. Alvast bedankt

21. Meer vogels in de stad, meer kleur aan ons bestaan

Johan Vos

De steden Amersfoort, Dordrecht, Hardenberg en Zoetermeer maken samen met Vogelbescherming Nederland hun gemeente vogelvriendelijk. Daarover berichtten wij u reeds in kwartaalbericht nr. 56, blz. 16-17. Maar de vier gemeenten willen meer en daarom kwamen ze op woensdag 13 juni in slot Zeist bijeen om hun plannen uit te wisselen en kennis te vergaren.

In de ochtend presenteerden de gemeenten hun actieplannen aan elkaar. In Zoetermeer worden stadsvogels meegenomen in de inrichting van de nieuwe woonwijk Oosterheem, het gaat om het inbouwen van neststenen voor gierzwaluwen, het aanplanten van vogelstruweel en het geven van voorlichting aan de nieuwe bewoners.

Arno van Berge Henegouwen

Fig. 40 Johan Vos presenteert het Zoetermeerse actieplan

Ook wordt gezocht naar een meer definitieve oplossing voor oeverzwaluwhuisvesting. In de middag voerde overdracht van kennis de boventoon. Nieuwe kennis opdoen, met collega's uit andere gemeenten, discussiëren over knelpunten en leren van elkaars ervaringen. In twee rondes werden vier workshops georganiseerd die geleid werden door deskundigen. De volgende onderwerpen stonden centraal: bouw en inrichting, groenbeheer en monitoring, water en oevers, communicatie en campagnevoering.

We kunnen terugkijken op een geslaagde dag, het enthousiasme in de gemeenten is gegroeid en contacten zijn gelegd. Op 8 november a.s. presenteren de vier gemeenten hun resultaten tijdens de stadsvogelconferentie, welke gehouden wordt in Amersfoort.

22. Impressie Vertegenwoordigende Vergadering KNNV

Johan Vos

Net als vorig jaar vond de jaarlijkse vertegenwoordigende vergadering van de KNNV plaats in Driebergen op landgoed "de Reehorst", op 21 april j.l. Gedurende deze bijeenkomst legt het landelijk bestuur verantwoording af van het gevoerde beleid en doet zij voorstellen voor nieuw beleid voor de komende jaren. De gebruikelijke ruime vertegenwoordiging van de 52 afdelingen maakt dan deze dag besluitvorming mogelijk. Ik mocht hierbij de afdeling Zoetermeer vertegenwoordigen. Hieronder volgt een korte indruk.

De landelijke KNNV is onlangs van Utrecht naar Zeist verhuisd, nieuwe adres: Boulevard 12, 3707 BM Zeist. In hetzelfde gebouw is ook Vogelbescherming Nederland gehuisvest. In de middagpauze was bezichtiging van het nieuwe onderkomen geregeld. Gezien het prachtige weer heb ik de pauze op het landgoed doorgebracht. De ambitie om Natura kwalitatief verder te verbeteren denkt de KNNV bij haar eigen uitgeverij te kunnen realiseren. Ook de KNNV maakt zich ernstig zorgen over het steeds voortschrijdende biodiversiteitsverlies op aarde. Positief is dat dit onderwerp, mede door de film van Al Gore de laatste tijd weer meer aandacht krijgt. De 10 aanbevelingen aan het kabinet om dit verlies voor 2010 te stoppen, een initiatief van IUCN (international union for the conservation of nature) is mede door de KNNV ondertekend. Hoewel een vereniging als de KNNV indertijd speciaal voor dit doel in het leven geroepen is bezint zij zich toch op het leveren van extra inspanning op dit thema gedurende de komende jaren. Helaas gaat de afkalving van het ledenbestand intussen onverminderd door. Een zorgelijke ontwikkeling die men denkt met een nieuw promotieplan te kunnen stoppen. Uiteraard speelt daarbij het oude dilemma: meer samenwerken met verwante groeperingen als IVN en Natuurkalender en/ofje eigen identiteit bewaren. Ik heb zelf niet het gevoel dat het landelijk bestuur hier al uit is. Een gevolg van dit alles is dat de KNNV in financiële zin "boven haar stand leeft". Ideeën om te bezuinigen worden gezocht in een veel goedkopere ledenadministratie en afgeslankte publieksacties als bijvoorbeeld de nu lopende libellenactie. De nieuwe statuten kwamen ook nog uitgebreid aan de orde. Van de 52 afdelingen hebben er

12 nog niet gerageerd op de oproep van het landelijk bestuur om nieuwe, wettelijk goedgekeurde statuten te laten passeren. Het landelijk bestuur zal actie ondernemen ten opzichte van deze 12 afdelingen, het bestuur van de afd. Zoetermeer dient zich nog te beraden over deze kwestie.

Verder kwamen de volgende onderwerpen ter tafel:

De veldbiologische commissie heeft nu al 260 onderzoeksrapporten op de KNNV-website staan en streeft naar meer. De KNNV zou graag in de toekomst een eigen centrale databank met gegevens hebben. Gesproken zal worden met de VOFF over opname in Ecogrid. Er komt nog dit najaar een studiedag over de nieuwe nota Ruimte. De basiscursus veldbiologie, waar al een tijd aan gewerkt wordt, is praktisch klaar en het idee kwam ter tafel om een selectie uit de LB-Nieuwsbrief (wat interessant is voor de leden) in de afdelingsbladen op te nemen. Gevraagd werd om meer aandacht te geven aan het toenemend gevaar voor de gevolgen van tekenbeten.

Het waterbeestjesproject van vorig jaar werd met veel enthousiasme begroet maar er zijn helaas maar weinig waarnemingen opgestuurd. Er is dit jaar geen KNNV-pluim, in 2008 zal die worden uitgereikt aan de leukste minicursus. Aan het verzoek om de dit jaar ontwikkelde libellenactiviteiten door te geven willen we graag gehoor geven, zo kan er gewerkt worden aan een nationaal overzicht op de website.

Naast het afwerken van alle agendapunten was er ook plaats gemaakt voor twee inhoudelijke bijdragen. De eerste presentatie was van de afdeling Tilburg. Paul van Wielink deed verslag van een uitgebreid natuuronderzoek (sinds 1995) in het natuurontwikkelingsgebied "de Kraaistoep". Het volgen van de natuur gedurende langere tijd levert een schat aan informatie op met zelfs een aantal nieuwe soorten. Wat opviel was de brede samenwerking met het natuurmuseum, RAVON, FLORON, de vleermuizenwerkgroep enz. Een gevolg van dit alles is dat ook leerlingen van 5/6 hier onderzoek doen.

De tweede presentatie was van de werkgroep Europese orchideeën die na een periode van sluimering in 2007 weer tot leven kwam. Een nieuw bestuur ontwikkelde nieuwe activiteiten waaronder een digitaal blad en een Nederlands informatiepunt. Iedereen werd geadviseerd om eens te kijken op www.europese-orchideeën.nl waar de 36 Nederlandse soorten aan de hand van foto's bekeken kunnen worden. Tijdens de rondvraag werd nog eens een klemmend beroep gedaan op het landelijk bestuur om toch vooral samenwerking aan te gaan met Vogelbescherming (gezien de huisvesting moet dan gemakkelijk kunnen), het IVN, NIVON, Natuurmonumenten e.d.

De volgende vertegenwoordigende vergadering is op 12 april 2008 op dezelfde locatie.

23. Linnaeus 300

Arno van Berge Henegouwen

Dit jaar is het 300 geleden dat Carolus Linnaeus is geboren. Linné, vaak zo genoemd, staat aan de basis van de botanische en zoölogische naamgeving. En daarmee heeft hij de grondslag gelegd voor de huidige kennis van de biodiversiteit. Dit hele jaar wordt hij op veel plaatsen herdacht door tentoonstellingen, wandelingen door gebieden die hij bezocht tijdens zijn verzamelreizen, lezingen, etc.

Hij wordt geboren in 1707 als zoon van een dominee. Na een opleiding tot arts maakt hij in 1732 een studiereis naar Lapland. De grootste passie gedurende zijn leven blijven de planten. In de dertiger jaren bezoekt hij achtereenvolgens Duitsland, Holland, Engeland en Frankrijk. Vanaf 1741 tot aan zijn dood in 1778 is hij hoogleraar in de medicijnen en de botanie aan de universiteit van Uppsala.

Ons land speelt een belangrijke rol in zijn leven. Aan de universiteit van Harderwijk behaalt hij zijn doctorstitel en in Leiden verblijft hij bij Boerhaave.

In de in 1753 verschenen tiende editie van *Species Plantarum* zijn alle toen bekende planten opgenomen. Dit boek is het beginpunt van de plantkundige systematiek. De flora's die sindsdien verschijnen houden de regels aan die Linnaeus daarin voorstelde.

Het unieke van zijn systeem is, dat de naam van een soort altijd wordt gevormd door twee woorden, de genusnaam ofwel geslachtsnaam en een toevoeging. Samen vormen die twee woorden waarvan de genusnaam met een hoofdletter wordt geschreven de soortnaam. Dit systeem is ook nog om een andere reden uniek. Het is een seksueel systeem. De eerste indeling die Linnaeus maakt is gebaseerd op het tellen van de mannelijke en vrouwelijke voortplantingsorganen, de meeldraden en de stampers. In de moderne flora's wordt op meer kenmerken gelet.

Fig. 41 De jonge Linnaeus

Fig. 42 De gelauwerde Linnaeus

Het aantal opgenomen soorten in de tiende druk bedraagt ongeveer 7700. Sindsdien is het aantal geldig beschreven bloemplantensoorten gestegen tot boven de 420.000 en nog dagelijks komen er nieuwe bij.

In 1758 komt de tiende editie van *Systema Naturae* uit waarin alle toen bekende dieren namen krijgen die aan vrijwel dezelfde regels gehoorzamen als in het eerder gepubliceerde plantenboek. In deze uitgave krijgen 4300 dieren een naam. In onze tijd loopt de teller nog steeds snel op. De een miljoen is al gepasseerd.

Linnaeus legt met deze twee publicaties de basis voor het moderne systematische onderzoek. Door zijn werk heeft de bestudering van de dieren- en plantenwereld een grote vlucht genomen. Grote, maar ook kleine natuurhistorische musea herbergen verzamelingen waarin nog onbekende soorten kunnen zitten. Samen met veldwerk zijn de verzamelingen in musea en in mindere mate die bij particulieren de enige bron van kennis van de biodiversiteit.

Het moderne DNA onderzoek kan niet zonder de uitputtende gegevensstroom die met het verschijnen van de beide boeken over planten en dieren op gang is gebracht.

Wie is Linnaeus? Hij is Dante voor de Zweed, wat Goethe is voor de Duitser en wat Shakespeare is voor de Engelsman. In Zweden is Linnaeus literatuur zoals Vondel literatuur is voor ons. In Zweden is Linnaeus een nationale figuur.

Het is Linnaeus' grote verdienste dat hij de drie natuurrijken geologie, botanie en zoölogie van chaotisch naar overzichtelijk omtoverde. Honderden jaren lang is zijn werk inspiratie geweest voor professionele biologen en amateurs. In eigen land als held gevierd, daarbuiten vrijwel vergeten.

24. Telmee

Taeke de Jong

De Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's) werken samen in de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna (VOFF, www.voff.nl), waarvan we een folder ontvingen met de uitnodiging in juli, augustus en september uit te kijken naar de klokjesgentiaal, de wespspin en de wijngaardslak (zie Fig. 43).

Fig. 43 Telmee soorten voor de komende maanden www.telmee.nl

Deze actie wordt ondersteund door WILDzoekers (www.wildzoekers.nl), de natuurkalender (www.natuurkalender.nl) en Grasduinen (www.grasduinen.nl). Verder zijn bij de VOFF aangesloten: SOVON (www.sovon.nl), Zoogdiervereniging VZZ (www.vzz.nl en www.vleermuis.net), De Vlinderstichting (www.vlinderstichting.nl), Bryologische en Lichenologische Werkgroep (www.blwg.nl), RAVON (www.ravon.nl), KNNV (www.knnv.nl), FLORON (www.floron.nl), stichting european invertebrate survey EIS (www.naturalis.nl/eis), Stichting Analyse, educatie en marien oecologisch onderzoek Anemoon (www.anemoon.org), Nederlandse Mycologische Vereniging NMV (www.mycologen.nl), Stichting Tinea (www.tinea.nl) en de Nederlandse Entomologische Vereniging NEV (www.nev.nl).

25. Landscape ecology in the Dutch context

nature, town and infrastructure

KNNV Publishing is presenting an impressive collection of essays written by The Netherlands' most prominent landscape ecologists. *Landscape ecology in the Dutch context: nature, town and infrastructure* offers an exciting overview of various types of landscape use going hand in hand.

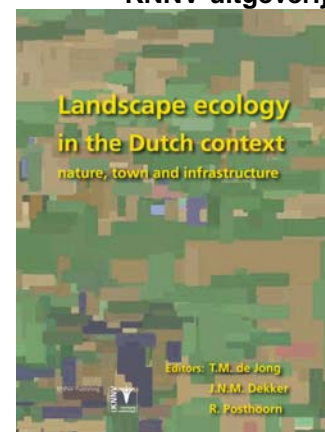
In 1990 the Dutch government initiated the development of a national ecological network (NEN; in Dutch: Ecologische Hoofdstructuur, EHS), to be realised in 2018. Against this background, the Dutch Society for Landscape Ecology (WLO) decided to organise three symposia to discuss the concepts and knowledge relevant to the design and implementation of the NEN.

Landscape ecology in the Dutch context: nature, town and infrastructure is the result of these three symposia: on the natural landscape aspects of the NEN (2005), on urban ecology (2006), and on civil infrastructure (2007).

Following these three themes in three different sections, this book covers most of the topics discussed at these symposia, and offers new contributions.

The essay collection presents today's state-of-the-art of landscape ecology, illustrating the impressive progress made in the last decades. It covers topics such as biodiversity and the NEN, ecohydrology, and ecological networks across Europe, as well as driving forces in urban ecology, public health, 'infranature' and leisure and accessibility.

KNNV-uitgeverij

Due to the high population pressure in The Netherlands, the country may function as a case study, exemplifying a region where urbanisation and human land use dominate, and where even nature is culture. *Landscape ecology in the Dutch context* shows a remarkable understanding of such a constructed landscape. It will serve as an inspiration for people in areas where conflicting claims are competing for the same sparse space. Its accessible language, illustrated by colourful maps, graphs and drawings, make the book highly informative and easy to digest.

Landscape ecology in the Dutch context: nature, town and infrastructure

Editors: T.M. de Jong, R. Posthoorn and J.N.M. Dekker

Publisher: KNNV Publishing, The Netherlands

Technical details: 688 pages, 17 x 24 cm, hardback, full colour, extensive key word index

ISBN: 78 90 5011 257 4

Price: €69,95

More about the contents please contact:

Taeke de Jong (TU Delft), e-mail: t.m.dejong@tudelft.nl, phone + 31 (0)15 27 85 965

How to order?

Please contact KNNV Publishing, PO Box 310, NL 3700 AH Zeist, tel. + 31 (0) 30 233 35 44,

fax: + 31 (0) 30 236 89 07, e-mail: info@knnvuitgeverij.nl or www.knnvpublishing.nl

26. Noordnatuurnieuws, zomer 2007

Marianne

Het verhaal dat ik u moet vertellen is eigenlijk te gênant voor woorden. Maar het moet eruit, opgebiecht. Misschien dient het ter lering en bezinning. Wat u moet weten is dit: we hebben gehengeld. Naar arme onschuldige visjes. In onze eigen tuinvijver nog wel. Wij dachten dat het nodig was. We zagen het als enige oplossing. De vijver, ooit zo helder, kleurde in het voorjaar namelijk moddergroen. Erwtensoep. Meestal lossen waterbeestjes dat probleem vanzelf op, maar bij nadere inspectie bleek er amper meer een watervlo in te leven. We zochten een schuldige en weten het aan verbraseming. Vorige zomer, op een van die zeldzame momenten dat de zon onder precies de juiste hoek op precies de juiste plek in het toen net even heldere water scheen, ontwaarden we tussen gouden windes en zilveren voortjes een stuk of acht bronzen joekels: brasems. Het is een raadsel hoe ze er terechtgekomen zijn. Meegekomen met eenden of reigers? Hoe dan ook, er mogen best wilde vissen in ons privé water. Dat we er ooit zelf goudwindes in hebben uitgezet, dat was niet omdat we zulke oranjefans zijn, maar omdat dat vissen zijn die gegarandeerd niet woelen. Het is ook geen kwestie van mooi of lelijk: brasems zijn in principe onzichtbaar. Maar brasems maken er zo'n rotzooi van. Ze willen van nature groot, heel groot groeien en dus vreten ze alles op wat ze tegenkomen. Dat overleeft geen watervlo, kikkervis of salamanderlarf, en dat gewroet naar eten in de bodem veroorzaakt modderwolken en algenexplosies. Acht brasems, dat is te veel natuur voor een tuinvijver.

Wij gingen advies vragen in een tuin/dieren/vijver/hengelwinkel. Het meisje achter de kassa adviseerde een schepnetje. Ach lieve kind, netwerken in een grote dichtbegroeide vijver! Geen beginnen aan. Dan maar de hele vijver leegpompen? Maar juffrouw, dan vermoord je al het kleine waterleven. Dan restte er één optie: hengelen. Selectief vissen op brasem. Hoe doet men dat? We wilden geen goudwindes aan de haak slaan. Peter consulteerde een internet-forum en ik schoot een meneer aan bij de LIDL, die daar grabbelde in de bak met (Sonderangebot!) vistuig. Wij leerden daarvan dat men brasems vangt met een deegje, een klontje witbrood dat vlak boven de bodem dient te hangen. Brasems zijn alleseters, terwijl kieskeurige windes insecten horen te vangen aan de oppervlakte. En de beste tijd om brasem te vangen is het voorjaar; dan zijn ze hongerig omdat ze zich dik moeten eten voor de paaitijd. Kijk, vandaar dat juist in het voorjaar de vijverbodem zo werd omgeploegd! Voorts vermelden experts dat brasem zelf niet te vreten? is, gronderig en graterig, maar wel zeer geschikt voor viswedstrijden waarbij het om een dagtotaal aan gevangen gewicht gaat. Brasem tikt flink wat kilo's aan. En wat doet men aan het eind van de wedstrijd met al die gevangen kilo's, die dan inmiddels dood in het leefnet drijven? De wedstrijdorganisatie vindt afvoer naar de vismeelfabriek een nette oplossing. Alleen de oude veenkoloniaal gaat ze opschnittern?, bakken, graterig of niet. Eten is eten en zo is het maar net.

Enfin, wij schaften een kindhengeltje met tuigje aan en Peter zette zich neder aan de waterkant. Visser in troebel water. Ik bleef paraat als operatiezuster om de patiënten zachthandig te onthaken. Binnen vijf minuten dook de dobber: beet. Met het garnalennet, normaliter gebruikt om herfstblad van de vijver te scheppen, tilden we het spartelende slachtoffer uit het water. Jottum! Een dikke brasem. Onder water in een emmer, haakje uit zijn bovenlip gewipt. Makkie. Brasem in een metselkuip met slootwater ondergebracht in afwachting van uitzetting naar de Ruiten Aa.

Marianne

Fig. 44 Peter zette zich neder aan de waterkant

Gelijk daarna hapte een voortje. Die mocht ook richting beek. En toen ?shit- toch een goudwinde. Had de instructies zeker niet goed begrepen.

Terug de vijver in. Al met al vingen we vier brasems en vier voorns, toch zowat de helft van het wilde-vissenbestand, en we gingen het bijna leuk vinden. Maar toen ging het gruwelijk mis. Er hapte een grote goudwinde toe, die de haak helemaal inslikte. Paniek. Draadje afgeknipt, vis in de emmer. Peuteren met een pincet, een tangetje, het lukte niet. Wat nu? Slaan we ?m dood, uit zijn lijden verlossen? Durf jij dat? Vis wachtte het niet af en sprong terug in de vijver, met ijzerwerk en al. De doorgewinterde hengelaars op internet beweren dat zo?n haakje er vanzelf uitgroeit. ?Daar voelen ze niks van?. Ik vraag me af hoe men dat weet. Hoe controleren ze zo?n vis? Laten ze hem wekelijks terugkomen voor een herhalingsrecept?

In onze vijver heeft, na deze exercitie, wekenlang geen vis zich meer vertoond. Ze kwamen niet meer op het voer af en ze joegen niet meer op muggen. Nu, vele weken later, durven ze zich weer aan de oppervlakte in de zon te koesteren en ze komen weer eten als ik voer strooi. Maar niet als ik dat doe vanaf de plek waar we toen zaten te hengelen. Kom nou, vissen zijn niet achterlijk, zelfs oranje vissen niet. Die ene, met het ijzerwerk, zwemt nog steeds rond. In rondjes ja, want hij heeft een soort bocht ontwikkeld in zijn lijf en zijn staart hangt een beetje scheef. Hij zwemt wel met de anderen mee. Maar hij kan ze niet goed bijhouden en dus komt hij altijd te laat bij het eten. Ik voel me er zeer, zeer schuldig over. Mea culpa, mea maxima culpa. Maar de vijver is wel lekker opgeklaard.

En hengelen vind ik een nare sport.

27. Natuur- en milieuagenda Zoetermeer

Juli 2007	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Maan- en woensdag	10.00 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Maandag 2 juli	18.30 - 20.30	Open avond op de wijktuinen Rokkeveen en Noordhove	Wijktuin Noordhove, Rokkeveen		NME 3469534
Dinsdag 3 juli	18.30 - 20.30	Open avond op de wijktuinen Broekweg en Zegwaartseweg	Wijktuin Broekweg Zegwaartseweg		NME 3469534
Donderdag 5 juli	19.30	Excursie gierzwaluwen	Gezondheidscentrum Oosterheem, hoek Puttershoekstraat 81		IVN 3423661
Zondag 8 juli	13.00 - 16.00	Tweedehands boeken-, spelletjes- en CD-markt ism de Egelopvang	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624 Egelopvang

Zondag 15 juli	14.00	Excursie Geneeskrachtige kruiden	't Westpunt in het Westerpark	gratis	IVN 3423661
Zondag 22 juli	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtingroep 3416896/341347 3
Ma, wo, vr 23 t/m 30 juli	10.30- 16.00	Dagje Stadsboerderij Aanmelden !	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 8,50 € 5,50 m Speel- meerpasp oort	Het Buitenbeest 3520624
Dinsdag 24 juli	13.30 - 14.45	Activiteit: aan de slag met kruiden, kruidenthee en kruidenboter maken	Wijkteuin Broekweg Aanmelden!	Speelmee r- paspoort € 1,50	NME 3469534
Donderdag 26 juli	10.00 - 12.00	Activiteit; broodjes bakken en kruidenboter maken aanmelden!	Wijkteuin Zegwaartseweg	Speelmee r- paspoort € 1,50	NME 3469534
Zondag 29 juli	13.00 - 16.00	Spelletjesdag voor kinderen vanaf 6 jaar	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624

Augustus 2007	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Maan- en woensdag	10.00 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Ma, wo, vr 1 t/m 31 aug	10.30- 16.00	Dagje Stadsboerderij Aanmelden!	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 8,50 € 5,50 m Speel- meerpasp oort	Het Buitenbeest 3520624
Zondag 19 augustus	14.00	Excursie Vlinders en insecten	Bij ingang Snowworld		IVN 3423661
Maandag 20 augustus	10.00 - 12.00	Activiteit; broodjes bakken en kruidenboter maken aanmelden!	Wijkteuin Noordhove	Speelmee r- paspoort € 1,50	NME 3469534
Woensdag 22 augustus	10.00 - 12.00	Activiteit; glas beschilderen en bloemstukje in het glas maken	Wijkteuin Rokkeveen Aanmelden!	Speelmee r- paspoort € 1,50	NME 3469534
Zondag 26 augustus	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	gratis	Natuurtingroep 3416896/341347 3
Donderdag 30 augustus	10.00 - 12.00	Activiteit; bloemstukje maken Aanmelden!	Wijkteuin Zegwaartseweg	Speelmee r- paspoort € 1,50	NME 3469534
Donderdag 30 augustus	21.00 - 23.00	Spookavond, kampvuur en avondspel Vanaf 10 jaar aanmelden!	Wijkteuin Zegwaartseweg	gratis	NME 3469534

Septem-ber 2007	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zon - & feestdagen	13.00 - 16.00	Pony- of ezelijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
Maan- en woensdag	10.00 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Zaterdag 8 september	10.30	Libellen Bigday Libellenexcursie ivm Nationale Libellenweekend	't Westpunt in het Westerpark		KNNV 3412605
Zaterdag 8 september	20.30	Vleermuizenexcursie bij de Zoetermeerseplas	Parkeerterrein Rede- laan/'t Lange Land		IVN 3423661
Zondag 9 september	13.00 - 16.30	Septembermarkt en viering Monumentendag	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624
Maandag 10 september	18.30 - 20.30	Open avond op de wijktuin	Wijktuin Noordhove		NME 3469534
Dinsdag 11 september	18.30 - 20.30	Open avond op de wijktuin	Wijktuin Broekweg, Zegwaartseweg		NME 3469534
Donderdag 13 september	20.00	Lezing over sperwer in Zoetermeer door Francis Havekes	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29		Vogelwerkgroep 3163631
Zondag 16 september	11.00 - 16.00	Straatspeelfeest ikv autovrije zondag op de Voorweg	Voorweg tussen VTC en de stadsboerderij		Het Buitenbeest 3520624
Zondag 16 september	13.00 - 16.00	Open dag op de wijktuinen	Wijktuin Rokkeveen		NME 3469534
Zondag 16 september	14.00	Stadsnatuurwandeling langs natuurmonumenten	Stadsmuseum Dorpsstraat		IVN 3423661
16 t/m 22 september zond 16 sept zond 16 sept dinsd 18 sept		Week van de Vooruitgang met thema "Vooruit met Duurzaam Zoetermeer" Fietstocht eindpunt Westpunt Straatspeelfeest Voorweg Open avond wijktuin Voorweg	Voorlopig programma Voor meer informatie zie krantenberichten		Afd ROM/Milieu 3468445 Fietserbond/Rover VMD 3210208 NME 3469534
Dinsdag 18 september	18.30 - 20.30	Open avond op de wijktuin Voorweg	Wijktuin Voorweg		NME 3469534
Zondag 23 september	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3413473
Zondag 30 september	13.00 - 16.30	Viering Dierendag met vele activiteiten	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624

Websites IVN: www.ivnzoetermeer.nl Groei en Bloei: www.zoetermeer.groei.nl	Vogelwerkgroep: www.vwgzoetermeer.nl KNNV: www.knnv.nl/zoetermeer Gem Zoetermeer: www.zoetermeer.nl/natuur&milieu
---	--

Coördinatie: Natuur- en Milieueducatie Zoetermeer. Deze agenda komt 4x per jaar uit. Opgave van excursies voor het 4e kwartaal 2007 vóór 15 september 2007 bij NME-team, telefoon 346 96 62	Internet: www.zoetermeer.nl/natuur&milieu E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl E-mail : nmezoetermeer@zoetermeer.nl
--	---

28. Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)

Johan Vos (023-5280231)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.dejong@tudelft.nl

Inleverdatum oktober nummer: eind september 2007. Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Auteurs in 2007

Evelien van den Berg	079-3213445
Hans Bieze (penningm.)	079-3421351
Lodewijk van Duuren	079-3214149
Arno van Berge Henegouwen	079-3211952
Anton Beuker	
Adri de Groot	
Annet de Jong (voorz.)	079-3422924
Taeke de Jong (secr.)	079-3516599
Sinie de Jonge	
Tilly Kester (plv. voorz.)	079-3412605
Marianne Ketting	0599-324586
Winfried van Meerendonk	
Simon Post	
Fred Reeder	079-3213612
Monique Snoek	
Marcel van der Tol	079-3427474
Johan Vos	023-5280231

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer of T.M.dejong@tudelft.nl

29. Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer

O > als lid á € 15,00 per jaar

O > als huisgenoot-lid á € 10,00 per jaar

O > als donateur á € 5,00 per jaar

de leden ontvangen dit blad,
donateurs alleen het januarinumner

van de KNNV + afdeling Zoetermeer

O > als lid á € 32,75 per jaar

O > als huisgenootlid á € 11,50 per jaar

deze leden ontvangen dit blad, het landelijke
KNNV-blad Natura, korting op de KNNV-uitgaven
en kunnen deelnemen aan KNNV-natuurkampen.

naam.....

adres.....

postcode.....

telefoon.....

Email.....

.....
handtekening

30. Index

Anemoon	28	Grasduinen	28	RAVON	28
Berg	2	Jong, Taeke de	27; 28	SOVON	28
Bryologische en		KNNV	28	Tinea	28
Lichenologische		Natuurkalender	28	Vlinderstichting	28
Werkgroep	28	NEV	28	VOFF	27
EIS	28	NMV	28	VZZ	28
FLORON	28	PGO's	27	weidebeekjuffer	27

WILDzoeker 28